

årsredovisning 2016

Hörselskadades Riksförbund
org nr 802004-4510 • www.hrf.se

Innehåll

Verksamhetsberättelse	5
Förvaltningsberättelse	37
Resultat och balansräkning	49
Noter	57

Verksamhetsberättelse

Förord

Ett framgångsrikt och händelserikt 2016 ligger bakom oss.

I maj genomförde HRF landets största hörsselforskningskonferens, följt av vår kongress med deltagare från hela landet. Temat för båda arrangemangen var ”Stark, synlig, hörselsmart” – en devis som kommer att gå som en röd tråd genom den kommande kongressperioden.

De flesta av HRFs kärnfrågor var i högsta grad aktuella: hörselvården, tolkfrågan, äldrefrågan, ljudmiljöfrågan och skolfrågan. Vi agerade för att sprida kunskap, väcka opinion och vinna stöd för hörselskadades intressen.

Ett varmt tack till alla förtroendevalda och andra medlemmar för ovärderligt engagemang under 2016! Jag vill särskilt nämna förbunds-mötet, som stöttade förbundsstyrelsen med råd och synpunkter. Tack också till HRFs personal för viktiga arbetsinsatser.

Inte minst vill jag rikta ett stort tack till våra givare runt om i landet, som med små och stora bidrag gör vårt arbete för landets hörselskadade möjligt.

Mattias Lundekvam
förbundsordförande
Hörselskadades Riksförbund (HRF)

Verksamhetsberättelsen på de följande sidorna utgår från HRFs handlingsprogram för 2013–2016, som beslutades av kongressen 2012. De första avsnittens namn motsvarar rubrikerna i handlingsprogrammet. Därefter beskrivs övrig stadgebunden och reguljär verksamhet.

A. En ny upplysningstid

A.1 Öka hörselskadekunskapen samt förbättra attityder till hörselskadade och hörselskadades behov

Tillgänglighetsutspel inför Almedalsveckan

"Är vi välkomna till ert arrangemang i Almedalen? Är ert arrangemang tillgängligt för hörselskadade? Har ni ordnat teleslinga?" Dessa frågor ställde HRF och Unga Hörselskadade (UH) i ett gemensamt utskick till över 1 000 arrangörer som skulle ha seminarier, monstrar och andra aktiviteter i Visby under Almedalsveckan. Brevet upplyste om vikten av teleslinga och tipsade om Hörsellinjens checklista för hörseltillgänglighet i Almedalen. Reaktionerna blev mycket positiva och det skedde en kraftig ökning av såväl tolkbokningar som teleslingor.

Sprida kunskap inom vård och omsorg

Arbetet med att hörselskadekunskap ska inkluderas i utbildningar inom området vård och omsorg fortsatte under året. Med denna målsättning träffade HRF utredningen *Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen* (Dir. 2015:72) vid två tillfällen. Vid första tillfället uppmärksammade vi utredaren Susanne Rolfner Suvanto om att det är viktigt med fungerande kommunikation inom vård och omsorg, och att det måste finnas goda förutsättningar för hörselskadades kommunikation. Vid andra tillfället erbjöds vi möjlighet att, till utredningens sekretariat, presentera exempel på strategier som behövs för att uppnå fungerande kommunikation inom vården.

Förbundsstyrelsens arbetsgrupp *HRF-seniorerna* lämnade i april förslag till förbundsstyrelsen om hur HRF kan arbeta med äldre frågor (se B.2).

Förbundet medverkade i en utbildningspodd för vård- och omsorgspersonal, om bemötande av hörselskadade inom vården. Syftet med podden är att ge enkla råd som kan öka personalens förståelse för hörselskadades behov, förbättra kommunikationen och i förlängningen ge högre livskvalitet.

Sprida kunskap till andra nyckelgrupper

Under året medverkade förbundet vid en rad arrangemang för att sprida kunskap om hörselskadades behov till olika nyckelgrupper och samtidigt inhämta information om vilka frågeställningar som kan finnas inom olika verksamheter. Bland annat:

- föreläsning för personal på konsthallen Färgfabriken i Stockholm om tillgänglighet och gott bemötande av hörselskadade besökare
- föreläsning om hörseltester, tillgänglighet och bemötande av hörselskadade med annat förstaspråk, för kursledare och samhällskommunikatörer på Hermods som genomför kurser i samhällsorientering för nyanlända
- föreläsning om ljudmiljö i kontorslandskap och hörselskadades behov i arbetslivet, för huvudskyddsombud vid Ericsson

Intressepolitisk bevakning

Intressepolitiskt var 2016 händelserikt, med flera utredningar inom områden som är viktiga för HRF.

Vi ägnade mycket uppmärksamhet åt regeringens kommande strategi för funktionshinderpolitiken. Den strategi som beslutades 2011 löpte ut vid årsskiftet 2016-2017, nästa strategi förväntas bli antagen i mars 2017.

Myndigheten för Delaktighet (MFD), som haft regeringens uppdrag att utarbeta underlag till ny strategi, kom under året med en rapport. I vårt remissvar framförde HRF att det är positivt att riksdagen, enligt förslaget, får ett inflytande över strategin och att sex myndigheter ska få ett särskilt ansvar för "kunskapsuppbyggnad" i funktionshinderfrågor. Vidare framförde vi att funktionshinderpolitiken är generell och därmed ofta alltför övergripande. Därför betonade HRF vikten av att de aktionsplaner som myndigheter enligt förslaget ska utarbeta inom ramen för strategin innehåller konkreta mål som är möjliga att utvärdera.

Hörselskadefrågor kommer ofta en bit ner på dagordningen när myndigheter och beslutsfattare hanterar funktionshinderområdet. För att konkretisera hörselskadades behov påbörjade förbundet därför ett arbete med att lista vilka åtgärder som behöver vidtas inom ramen för funktionshinderstrategin. Listan omfattar samtliga elva samhällsområden i MFDs strategiförslag.

Förbundet deltog också detta år på ett antal kurser och konferenser, både för att samla kunskap och för att markera HRFs intressen.

Hörselveckan och Hörselskadades Dag

Ett 60-tal föreningar och distrikt anordnade olika aktiviteter i samband med Hörselveckan den 10–16 oktober, framför allt på Hörselskadades Dag, lördagen den 15 oktober. Många bjöd in till föredrag, öppet hus, hjälpmedelsdemonstrationer med mera för att sprida hörselskadekunskap och värva nya medlemmar. En hel del erbjöd också hörseltester med HRFs Hörseltestaren (se A.3).

Antalet föreningar och distrikt som hade aktiviteter under Hörselveckan var färre än under tidigare år, men i stort sett samtliga var nöjda eller mycket nöjda med sina arrangemang, visade en uppföljande enkät.

I samband med Hörselveckan gick HRF ut med ett pressmeddelande som uppmanade Arbetsförmedlingen att införa hörselscreening av nyanlända (se A.3).

A.2 Stärka hörselskadade att utkräva sina rättigheter

Hörsellinjen ger hörselskadade och anhöriga i hela landet kunskap och vägledning om deras möjligheter och rättigheter, och har fått en allt viktigare roll när det gäller att uppmuntra hörselskadade att rapportera och anmäla brister och övertramp till ansvariga och/eller olika tillsynsinstanser (se G.2).

Förbundet har även medverkat på en rad föreningsarrangemang för att sprida kunskap om hörselskadades möjligheter och rättigheter, inte minst när det gäller hörselvård.

Utskick till föräldrar

I början på 2016 skickade förbundet ut ett informationsblad och en Hörsellinjen-magnet till cirka 5 500–6 500 föräldrar. Utskicket genomfördes i samarbete med en rad skolor och hörselvården i flera landsting, inom ramen för ett nyligen avslutat projekt med stöd ur Allmänna Arvsfonden. Syftet var att upplysa föräldrar och barn om hörselskadades rättigheter i skolan samt möjligheten att få information av Hörsellinjen – såväl genom att

kontakta Hørsellinjens rådgivare som genom att söka information på HRFs barn- och skolsidor på horsellinjen.se.

A.3 Verka för fler hörselkontroller

Hörselscreening av nyanlända

Under Hørselveckan gick HRF ut med ett pressmeddelande som uppmanade Arbetsförmedlingen att införa hörselscreening av alla nyanlända inför utbildning i svenska (Svenska för invandrare, SFI). Fungerande kommunikation är avgörande för integration – att lära sig svenska, jobba, studera och bygga ett nytt liv i Sverige.

Utspelet gjordes sedan en mindre undersökning i Värmland visat att fyra av tio flyktingar från Syrien hade nedsatt hörsel. Det är sedan länge känt att hörselnedsättning är betydligt vanligare bland flyktingar än i övriga befolkningen, ofta som en följd av explosionsbuller och brist på fungerande hälso- och sjukvård

HRFs engagemang i projektet *Ett funktionshinderperspektiv på etableringen av nyanlända i Stockholms län* hade syftet att hörselnedsättningar ska identifieras tidigt så att relevant stöd kan ges under hela etableringsprocessen. Inom ramen för projektet, som finansierades av Arvsfonden och hade initierats av paraplyorganisationen för etniska minoriteter i Sverige (SIOS), drev HRF kravet om hörselkontroller av nyanlända. Projektet avslutades i april 2016 med en större konferens som summerade vad som uppnåtts och de erfarenheter som vunnits. HRF deltog i konferensen med moderator och i paneldiskussion. Agneta Österman som representerade HRF i projektets styrgrupp deltog i den avslutande debatten.

Hörselkontroller i arbetslivet

För att ge fler grupper av arbetstagare rätt till hörselkontroller i arbetslivet har HRF under ett antal år fört samtal med Arbetsmiljöverket. Under 2016 gjorde vi nya påstötningar om behovet av en revidering och modernisering av Bullerföreskrifterna (AFS2005:16), men fick än en gång besked om att det inte är aktuellt, på grund av resursbrist.

Däremot har en revidering av Föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS2009:2) inletts. Arbetsmiljöverkets avsikt var inledningsvis att bullerdelen av dessa föreskrifter inte skulle revideras, men sedan HRF framhållit att denna del var föråldrad och i stort behov av uppdatering för att motsvara kraven i dagens arbetsliv, tog Arbetsmiljöverket till sig av kritiken och meddelade att de på nytt ska överväga att inkludera också bulleravsnittet i revideringen av AFS2009:2.

Hörseltestaren – HRFs digitala hörseltest

Över 250 000 personer har testat sin hörsel med HRFs digitala gör-det-själv-test Hörseltestaren sedan den första versionen av testet utvecklades av Hörselbron 2008.

Våren 2016 lanserades nya Hörseltestaren, på webben och som app. Nya Hörseltestaren.se är en responsiv webbplats, vilket innebär att den anpassar sig till den skärm den visas på – från stor skärm till mobil eller surfplatta. Appen kan laddas ner kostnadsfritt från både App Store (iOS) och Google Play (Android). Samtidigt kompletterades testet med en rad frågor om användarens ålder, kön och upplevda hörselsituation, som möjliggör analyser.

Under året inleddes samtal med den norska organisationen Hørselshemmedes Landsforbund (HLF), som önskar skapa en norsk version av Hörseltestaren, för webben och som app.

B. Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

B.1 Arbeta för att hörselvården stärks och utvecklas

Utreda och kartlägga behov

Precis som tidigare år samlade förbundet in statistik från hörselvården om utprovning av hörapparater och hörselimplantat samt om avgifter och andra hörhjälpmedel. Syftet är att följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera uppgifter om hörselvården i hela landet på Hørsellinjen.se.

B.2 Fler hörselskadade ska få habilitering och rehabilitering

Under årets första månader sammanställdes de fyra enkäter om habiliteringsinsatser för barn och unga som HRF genomförde hösten 2015. Enkäterna riktade sig till föräldrar, cheferna för landstingens/regionernas hörselhabilitering, specialpedagoger/hörsellärare och regioncheferna på Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM). Resultatet visar generellt på en fortsatt nedmontering av stödet till barn och unga, liksom på stora skillnader i stöd i olika delar av landet.

Sammanställningen, tillsammans med en historik över utvecklingen inom området under de senaste 30 åren, rapporterades till förbundsstyrelsen i april. Enkätresultaten presenterades även på Svenska pedagogiska audiologiska föreningens (SPAF) konferens i april samt vid HRFs interna hörselvårdsseminarium i oktober, där en dag ägnades särskilt åt hörselhabilitering och stöd till hörselskadade barn och deras föräldrar.

Regional påverkan och dialog

I oktober anordnade förbundet ett två dagar långt hörselvårdsseminarium, för att stärka distriktens arbete med hörselvårdsfrågorna. Fokus låg på barn- och habiliteringsfrågor, därför erbjöds distrikten möjlighet att ha med representanter för föräldrar till hörselskadade barn, utöver ordinarie representant.

Seminariedeltagarna fick ta del av resultatet av enkäterna om habiliteringsinsatser för barn och unga, och diskuterade skolförslaget i betänkandet *Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar* (SOU 2016:46). Distrikten fick även information om den pågående Hjälpmedelsutredningen och Socialstyrelsens olika hjälpmedelsuppdrag samt Hörselbrons kvalitetsregister. Vid seminariet medverkade 19 representanter från 15 distrikt. Förbundsstyrelsen representerades av förbundsordförande Mattias Lundekvam samt ledamoten Agneta Österman.

Fritt val av hjälpmedel

HRF fortsatte under året arbeta för att få bort de system med hörselcheckar som finns inom hörselvården i Stockholms läns landsting och Region Skåne.

Kritisk rapport från Socialstyrelsen

En viktig framgång kom i slutet av året, då Socialstyrelsen riktade skarp kritik mot Fritt val av hjälpmedel i rapporten *Utvärdering och konsekvensanalys av fritt val av hjälpmedel*. Socialstyrelsen konstaterade att Fritt val inte ökar delaktighet och valfrihet för patienter samt påpekade att "inom hörselområdet domineras marknaden av ett fåtal aktörer som

både äger hörselmottagningar och tillverkar hörapparater. Det finns ekonomiska incitament för mottagningarna att rekommendera de hörapparater man också säljer”. Rapporten tog också upp att audionomens dubbla roller som utprovare och säljare står i konflikt med varandra, vilket innebär att ”grundläggande vårdetik inte går att upprätthålla”.

Dessa slutsatser visar att Socialstyrelsen tagit intryck av HRFs information och instämmer i den kritik av Fritt val som vi länge framfört. Socialstyrelsen inledde sin utvärdering 2014, på uppdrag av regeringen, och under arbetets gång hade HRF dialog med myndigheten, lämnade skriftliga synpunkter och deltog också i en referensgrupp.

Socialstyrelsens rapport uppmärksammades av bland annat Sveriges Radios Ekot, som intervjuade HRFs förbundsordförande Mattias Lundekvam samt en hörselskadad man som kontaktat Hörsellinjen efter att ha uppmanats att betala 24 000 kronor för att få hörapparater.

Möten med landstingspolitiker

Under våren 2016 träffade förbundet, tillsammans med representanter för HRFs respektive distrikt, beslutsfattare i både Region Skåne och Stockholms läns landsting. I Region Skåne träffade vi regionrådet Anders Åkesson (MP) samt verksamhetschef Mie Claesson. Vid ett annat möte i Skåne träffade vi representanter för oppositionen Douglas Roth (M) samt Lars Lundberg (KD). I Stockholms läns landsting träffade vi oppositionslandstingsrådet Susanne Nordling (MP) samt politiska sekreteraren Veronica Eriksson. Senare under våren, i mars, träffade vi även oppositionslandstingsrådet Dag Larsson (S) samt dennes politiske sekreterare Ulrika Vestin.

Hjälpmedelsutredningen

Regeringen tillsatte 2015 utredningen *Hjälpmedel, teknik och metoder för delaktighet och självbestämmande* (Dir 2015:134). I april 2016 träffade HRF särskilda hjälpmedelsutredaren Gunilla Malmberg. I samtalet med utredaren lyfte vi en rad viktiga hjälpmedelsfrågor, till exempel avgifter i vården och tillgång till hörapparater och hörhjälpmedel. Vi poängterade särskilt problemen med Fritt val av hjälpmedel. Slutbetänkande lämnas våren 2017.

Danska Exportrådet

HRF lämnade, på begäran, vår syn på Fritt val till Exportrådet vid Danska ambassaden.

Uppföljning i Dagens Nyheter

I maj gjorde Dagens Nyheter en större uppföljning av situationen för hörselskadade inom Fritt val-systemet i Stockholm, och konsekvenserna av att hörapparatkoncerner äger mottagningarna. ”Vi har uppfyllt våra mål med vårdvalet”, kommenterade landstingsrådet Ella Bohlin (KD) till tidningen, medan oppositionsborgarrådet Dag Larsson (S) var mycket kritisk: ”Att låta hörapparatstillverkarna driva mottagningarna är ungefär lika korkat som att låta läkemedelsindustrin driva vårdcentraler.”

Förbundsordförande Mattias Lundgren (Lundekvam) kommenterade även frågan i en intervju med Dagens Nyheter kort tid efter kongressen.

Dialog med professionen

HRF träffade under året branschorganisationerna Svensk Hörsel och Hörselföretagarna för en dialog om den svenska hörselvården. Vi träffade också ett antal företrädare för olika företag inom hörselbranschen samt representanter för audionomernas fackliga organisation (SRAT). Dialog med professionen förs även genom representation Svenska Audiologiska sällskapet (SAS) styrelse (se F.3).

Kommunens verksamhet för äldre

Seniorgruppen

Förbundsstyrelsens arbetsgrupp HRF-senioren har haft i uppdrag att ta fram strategier för hur HRF på olika nivåer kan arbeta för att hörselskadade seniorer ska få det stöd de behöver. Arbetsgruppen lämnade under våren sin rapport "*Hörselskadade seniorer i vård- och omsorgsprocessen*". Arbetsgruppen bestod av Lena Thorén, förbundsstyrelsens sammankallande samt Lola Nilsson från HRFs förening i Strängnäs, Arne Risberg professor emeritus (KTH) tillika medlem i HRF samt Birgitta Tell, som var HRFs representant i SIS standardiseringsarbete *Kvalitet i omsorg, service och rehabilitering för äldre med omfattande behov i ordinärt och särskilt boende* som slutfördes 2015.

Seminarium om seniorfrågor

I oktober genomförde förbundet ett seminarium om seniorfrågor dit alla distrikt var inbjudna och 15 distrikt deltog. Under dagen gjordes en genomgång av den nya svenska standarden *Kvalitet i omsorg, service och rehabilitering för äldre med omfattande behov i ordinärt och särskilt boende igenom (SS 872500:2015)* och deltagarna diskuterade hur standarden kan användas i det intressepolitiska påverkansarbetet i kommunerna. I samband med genomgång av HRF-seniorens arbete diskuterades HRFs framtida arbete med seniorfrågor. Från förbundsstyrelsen deltog förbundsordförande Mattias Lundekvam samt ledamoten Lena Thorén.

Påverkansgrupp instruktörer

HRF, Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och Syn- och hörselinstruktörsföreningen i Sverige (SHIF-S) fortsatte diskussionen om den kraftiga minskningen av antalet kommuner i landet som har syn- och hörselinstruktör. Vi utarbetade ett gemensamt påverkanspaket för organisationernas föreningar, innehållande brevmallar, strategi, fakta, argument och råd att använda i föreningarnas påverkansarbete att kommunerna ska inrätta och behålla instruktörstjänster.

B.3 Driva krav på likvärdig hörselvård i hela landet

Ojämlika avgifter för hjälpmedel

Landstingen tar ut avgifter som bidrar till en ojämlik hjälpmedelsförsörjning i landet. Det hävdade Socialstyrelsen i april, i rapporten *Hjälpmedel i kommuner och landsting. En nationell kartläggning av regler, avgifter, tillgång och förskrivning*. Särskilt utsatta är hörselskadade, som får betala helt olika avgifter för hörapparater i olika delar av landet. Sådan ojämlikhet är inte förenligt med syftet bakom de styrdokument och regler som landsting/regioner har att följa, konstaterar Socialstyrelsen.

HRF kommenterade Socialstyrelsens rapport i ett pressmeddelande, där vi uppmanade hjälpmedelsutredningen att föreslå "hur denna avgiftsanarki kan stoppas" och efterlyste "enhetliga vårdavgifter i hela landet, och ett högkostnadsskydd som inte diskriminerar hörselskadade".

Välfärdsutredningen

Regeringens stora *Välfärdsutredning (SOU 2016:78)* berörde varken frågan om checksystemet för hörapparater eller andra hörselfrågor. Utredaren, tidigare kommunalrådet i Malmö Ilmar Reepalu (S), hade i uppdrag att "säkerställa att offentliga medel används till

just den verksamhet de är avsedda för och eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått”. HRF försökte på olika sätt, bland annat genom en skrivelse och deltagande vid ett av utredningens seminarier, få utredningen att ta upp frågor om Fritt val-systemet för hörapparater och det oetiska i att internationella koncerner äger hörselmottagningar som sedan favoriserar de hörapparater som den egna ägar-koncernen tillverkar. Tyvärr utan framgång. Vare sig ”hörselvård” eller ”medfinansiering” nämns i slutbetänkandet.

Förslag till reformering av Handikappersättningen

I remissvaret på departementsskrivelsen *Reformerade stöd till barn och vuxna med funktionsnedsättning* Ds 2015:58 betonade HRF att tillvägagångssättet att fastställa bidragsnivå med utgångspunkt i graden av hörselnedsättning är förlegat. Modern hörteknik, till exempel cochleaimplantat, innebär ofta att hörselskadade hör bättre med hjälp av implantatet, men medför samtidigt ökade kostnader. Detta vägdes inte in i betänkandet. HRF yttrade sig däremot positivt om förslaget att Försäkringskassans bedömning ska ske mer centraliserat. I dag kan beslut om vilka som får ersättning variera beroende på var i landet bedömningen görs. HRF välkomnade även förslaget att föräldrar som får omkostnadsbidrag ska få rätt att gå ned i arbetstid med som mest 25 procent till dess att barnet fyllt 18 år.

C. Tillgänglighet

C.1 Diskrimineringslagstiftning

Under sommaren aviserade regeringen att diskrimineringslagen skulle utvidgas. Men förslaget att ta bort undantaget för företag med färre än tio anställda kommer inte att ha någon märkbar betydelse när det gäller den diskriminering som hörselskadade upplever i samhället, vilket HRF skriver i sitt remissvar.

Diskrimineringslagen ger i dag alltför lite stöd för hörselskadade, eftersom den hänvisar till hur tillgänglighetsfrågorna är reglerade i andra lagar, till exempel arbetsmiljölagen, skollagen, plan- och bygglagen. Lagarna i sig är inte huvudproblemet, utan de regler och föreskrifter som myndigheter utfärdar för att omsätta lagarna i praktiken. Dessa regelverk är mycket bristfälliga när det gäller hörselskadades tillgänglighetsbehov, vilket HRF länge har påtalat i olika sammanhang.

Anmälan om diskriminering på grund av bristande tillgänglighet

En förbundsstyrelseledamot och en anställd vid HRFs förbundskansli gjorde under året en anmälan till Diskrimineringsombudsmannen (DO) angående diskriminering på grund av bristande tillgänglighet. Arrangören för slutkonferensen för projektet *”Funktionshinder i etableringen”* hade bokat en lokal som skulle vara försedd med teleslinga, men i lokalen fanns det ingen teleslinga på scenen och den teleslinga som var installerad i halva lokalen fungerade inte. I sin anmälan påtalade HRF-representanterna att ny- och ombyggda lokaler som rymmer fler än 50 personer ska ha teleslinga och att teleslinga även ska finnas på scenen. DO beslutade att inleda tillsyn av ärendet, och begärde att få uthyrarens syn på händelsen. Ett yttrande från DO väntas våren 2017.

C.2 Bättre ljudmiljö och bra hörbarhet

Vi bedrev under året ett intensivt arbete för att sprida kunskap om och driva krav på bättre ljudmiljö och förbättrad tillgänglighet. Genom att delta i samråd med Boverket, fanns möjlighet att driva på i frågor som rör byggd miljö och lokaler, liksom kommunernas ansvar för arbetet med Enkelt avhjälpta hinder, HIN.

Genom initiativ från Synskadades Riksförbund (SRF) etablerade HRF kontakt med Svensk Handel, där ett tillgänglighetsarbete kommer att inledas under 2017.

HRF deltog i en utvärdering av myndigheters och företags talsvar. Vårt krav var att det alltid måste finnas ett alternativt sätt att ta kontakt.

I en workshop med Upphandlingsmyndigheten framförde HRF krav på att tillgänglighet ska ingå i den nya upphandlingslagen, som träder i kraft 2017.

Samverkan för utveckling av ljudmiljöfrågan

Sedan tidigare ingår HRF i en samverkan med olika aktörer inom café- och restaurangområdet – bland annat branschorganisationen Visita och Hotell- och restaurangfacket. Syftet med samverkan är att hitta strategier för att ljudmiljön på caféer och restauranger ska bli bättre. HRFs samarbete i gruppen fortsatte under 2016.

Standardiseringsarbetet

Standardisering är ett viktigt redskap för att skapa ett tillgängligt samhälle. HRF deltar inom ramen för standardiseringsarbetet på Swedish Standards Institute (SIS) i frågor som rör ljud och hörsel. HRF har representation i de tekniska kommittéerna TK 197 Byggakustik, TK 453 Tillgänglighet i byggd miljö och TK 536 Samordningsgrupp för tillgänglighet. Under året pågick arbete med revidering av flera olika standarder, bland annat den standard som reglerar ljudmiljön i olika lokaler, SS 252 68, där skol- och vårdlokaler ingår. Detta arbete fortsätter 2017. HRF följde också arbetet i SEK TK 29, som arbetar med standarder för teleslingor och hörapparater.

Skolans ljudmiljö

Skolkonferens om auditiv miljö

Den 11 november genomförde HRF, i samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM), en mycket uppskattad kunskapsdag om behovet av kraftigt förbättrad ljudmiljö i skola och förskola. Ett tiotal ledande forskare, experter och praktiker medverkade.

Syftet med dagen var att öka kunskapen om ljudmiljöns betydelse för lärandet, inspirera och ge verktyg för att arbeta vidare med frågorna på hemmaplan. Ursprungligen planerades två konferensdagar riktade dels till de som har inflytande över hur skolor byggs och används (politiker, fastighetsansvariga, arkitekter, byggherrar, myndigheter med flera), dels till personal som arbetar i verksamheterna (rektorer, lärare och specialpedagoger). På grund av svalt intresse i den förstnämnda målgruppen blev det endast en dag, inriktad på skolpersonal.

Arrangemanget hade cirka 110 deltagare, framför allt specialpedagoger, men också rådgivare från SPSM och förtroendevalda från HRF.

Föreläsningarna under dagen filmades. Filmerna textades och publicerades på HRFs webbplats i december. Nyhetsbrev skickades ut till de som deltagit i konferensen, med uppmaning att sprida expertråden vidare.

Regeringens skolmiljösatsning, "Skolmiljarden"

HRF välkomnade regeringens beslut att i budgeten för 2016 inkludera stöd till bättre arbetsmiljö i skolan på sammanlagt en miljard kronor under mandatperioden. Buller nämndes uttryckligen som ett av de områden som skulle omfattas av investeringsstödet. I början av 2016 meddelade regeringen emellertid att satsningen tills vidare lades på is med motiveringen att statens utgifter riskerade att överskrida det så kallade budgettak.

HRF reagerade mycket negativt på detta och skickade tillsammans med Lärarförbundet en skrivelse till ansvarigt statsråd med krav på att "Skolmiljarden", som stödet kallas, skulle bli operativt igen. Så skedde också genom 2016 års vårbudget, och de pengar som frystes inne 2016 tillfördes istället satsningen under åren 2017 och 2018.

Förbundskansliet inledde också ett samarbete med HRF-föreningen i Strängnäs med anledning av "Skolmiljarden". Målsättningen var att en skrivelse skulle skickas till alla skolor i kommunen med information om ljudmiljöns betydelse för undervisningen samt att det nu finns pengar att söka för åtgärder som förbättrar akustik och taluppfattbarhet i skolan. Information skulle också ges till lokala skolpolitiker och fackliga organisationer på skolans område. Förhoppningen var att erfarenheterna från detta samarbete skulle utgöra underlag för information till alla HRF-föreningar om att de kan arbeta med denna fråga.

Arbetsmiljöverkets skolinspektioner

Under 2016 slutförde Arbetsmiljöverket den satsning på skolinspektioner som inleddes året innan. Sammanlagt inspekterades 30 procent av landets skolor, vilket innebar cirka 2 200 inspektioner. HRF begärde att få slumpvist utvalda inspektionsprotokoll, totalt 653. I hela 315 av dessa, det vill säga 48 procent, fanns någon form av bullerrelaterad anmärkning, en uppgift som sedan refererats i sammanhang där HRF uppmärksammat skolans ljudmiljö.

Utvidgning av VMA-larm

Regeringen lämnade i december 2016 en lagrådsremiss med förslag på att alla mobiler som befinner sig inom ett visst område ska kunna få Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) som sms, och en proposition kommer att läggas i mars 2017. Förslaget innebär en framgång för HRF och kan leda till kraftigt förbättrad säkerhet för hörselskadade.

HRF har länge drivit krav på att VMA ska kunna nå alla berörda mobilanvändare via sms. För två år sedan vann HRF en delseger, när det blev möjligt för allmänheten att få VMA-sms till mobiler som är registrerade på en adress i ett krisområde, men det har hittills inte gått att skicka VMA till alla mobiler som befinner sig inom ett visst område.

C.3 Ökad tillgänglighet till tv, radio, webb och andra digitala medieformat

Medieutbudet växer, främst på webben, men textning och andra tillgänglighetsåtgärder fortsätter att släpa efter. Under året agerade HRF genom skrivelser, remissvar och i personliga möten på olika plan och i många olika forum för att rätten till textning och god hörbarhet ska uppmärksammas och utökas.

HRF påverkar medieutredningar

HRF riktade under hösten hård kritik mot Medieutredningens slutbetänkande *En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar (SOU 2016:80)*. Utredaren hade som huvuduppgift att lägga förslag om statens stöd till en allsidig

nyhetsförmedling, men skulle också se över krav på tillgänglighet. HRF hade i den frågan flera kontakter med utredningen. Utredaren valde dock bort tillgänglighetskrav med motiveringen att det skulle vara besvärligt för branschen.

Mer tillfredsställande var då att en annan utredning, Mediegrundlagskommittén, i sitt betänkande *Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58)* föreslog att yttrandefrihetsgrundlagen ändras så att det blir möjligt att i vanlig lag ställa krav på textning i de tv eller tv-liknande sändningar via webben som i dag inte omfattas av tillgänglighetskrav. HRF underströk i remissvaret behovet av att grundlagsändringen beslutas i riksdagen på sådant sätt att en ny lag om tillgänglighet kan behandlas så snart som möjligt efter valet 2018. Ett viktigt påverkansarbete blir när en eventuell ny lag ska utformas.

HRF påverkar textning i traditionella tv-kanalerna

Under året agerade HRF gentemot såväl Kulturdepartementet som Myndigheten för Press, radio och tv för att påverka andelen textning och andra tillgänglighetsåtgärder i de traditionella tv-kanalerna, främst SVT, UR och TV4. I de nya kraven som gäller från 2017 ökar kraven på direkttextning stegvis. HRF ansåg att kraven på främst TV4 satts allt för lågt, och att det är en stor brist att inga riktade krav ställs på SVTs regionala sändningar.

Frågan om utformningen av en svensk så kallad "evenemangslista" – viktiga arrangemang som tv-sänds – remissbehandlades *Rapport från Myndigheten för press, radio och tv om evenemangslista*. HRF markerade kraftfullt att en "evenemangslista" bara kan anses vara tillgänglig om den, utöver att huvuddelen av befolkningen kan se sändningarna, också är tillgänglig genom bra textning och god hörbarhet.

Språkdaten – en viktig komponent för direkttextningen

En viktig komponent för att uppnå en bra direkttextning är det projekt om språkresursbank som Post- och Telestyrelsen (PTS) ansvarar för. HRF följde under året arbetet och deltog i en workshop. Arbetet går vidare in i 2017.

Tillgänglighet på EU-nivå

På EU-nivå antogs under året det så kallade webbdirektivet *Direktiv om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (2016/2102)* som ställer krav på tillgänglighet när det gäller myndigheters och andra offentliga organs webbplatser och appar. Direktivet säger att all information skall kunna uppfattas med mer än ett sinne. Dock ställs inga krav på att rörlig bild måste vara textad, det kan räcka med en beskrivning av innehållet i text. Direktivet ska vara infört i svensk lag senast 2018.

På EU-nivå pågår också arbete med ett nytt tillgänglighetsdirektiv *Förslag till direktiv för krav på tillgänglighet för produkter och tjänster* och en revidering av det audiovisuella direktivet, *Direktivet om audiovisuella medietjänster*. Diskussionen handlar bland annat om var kraven på tillgängliga tv-sändningar ska finnas – som nu i det audiovisuella direktivet, eller flyttas till det nya tillgänglighetsdirektivet, eller finnas i båda. Myndigheten för delaktighet (MFD) har på regeringens uppdrag gjort en konsekvensbeskrivning för svensk del när det gäller tillgänglighetsdirektivet, ett arbete som HRF var delaktig i.

Textade sändningar från OS i Rio

Viasat textade cirka tolv timmar per dygn av sändningarna från sommar-OS i Rio de Janeiro, den 5-21 augusti 2016. Detta var ett direkt resultat av påverkan från HRF. Sommaren 2012 riktade HRF hård kritik mot SVT för att de inte textade någonting alls av

OS-sändningarna från London. När sedan Viasat köpte sändningsrättigheterna till OS hade HRF flera kontakter med dem, vilket ledde till att en stor del av sändningarna från vinter-OS i Sotji 2014 textades.

Framgång om otextad familjefilm på bio

Sedan slutet på 2014 visas i stort sett alla svenska filmer textade på de flesta biografer. Men familjefilmer som dubbats till svenska textas inte, eftersom utländska filmer inte kan få svenskt produktionsstöd och därför inte har några krav på sig att "anpassa för textning".

I december 2016 tog HRF därför kontakt med filmbolagen Twentieth Century Fox, Disney och United International Pictures (UIP) och uppmanade dem att börja texta sina familjefilmer. Både Disney och UIP meddelade att de skulle titta närmare på frågan, medan Twentieth Century Fox deklarerade att de nu skulle börja förse alla "kommande dubbade filmer med en textfil som gör det möjligt för alla biografägare att enkelt visa dubbade filmer med svenska texter".

C.4 Förbättra tillgången till tolkning av hög kvalitet

Tolkutredning

Våren 2016, efter flera utredningar om tolktjänsten sedan år 2010, lämnade regeringskansliet ett förslag på ny lag för tolkservice. Men *Tolktjänst för vardagstolkning*, DS 2016:7, var en besvikelse, eftersom förslagen visade sig helt sakna ett användarperspektiv. Landstingen skulle fortsättningsvis vara huvudmän för vardagstolkning och något förslag om samlat nationellt huvudmannaskap för tolktjänst i Sverige fanns inte. I ett gemensamt remissvar tillsammans med Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) konstaterade vi att förslaget är en förolämpning mot landets alla tolkanvändare. HRF och SDR uppmanade regeringen att skrota att förslaget i sin helhet.

Skrivelsen från Socialdepartementet mötte motstånd från flera tunga remissinstanser; förutom hörsel- och dövorganisationerna riktade Sveriges kommuner och landsting SKL, Stockholms Universitet (SU) samt Specialpedagogiska kolmyndigheten SPSM skarp kritik mot förslagen. I sitt inledningsanförande på HRFs kongress framförde barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) att hon tagit del av HRFs hårda kritik och hon utlovade fortsatt dialog med HRF i frågan.

Tolk i arbetslivet

I ett brev till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson 2015 uppmärksammade vi att det finns både organisatoriska brister och brist på finansiering av tolktjänst i arbetslivet. I regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen 2017 vann vi en halv politisk seger då det maximala bidraget för att få stöd för tolkservice för fortbildning i arbetslivet höjdes från 50 000 kronor till 150 000 kronor. De organisatoriska bristerna har dock inte åtgärdats.

Tolkprojekt

Regeringen beviljade under året Västra Götalandsregionen medel för ett tolkprojekt vars syfte är att "utreda förutsättningarna för att i vissa delar skapa en nationellt samordnad tolktjänst för döva och hörselskadade personer." HRF erbjöds medverkan i projektet och tackade så, med viss tvekan, ja till en plats i projektets styrgrupp. Genom deltagande i styrgruppen ökar förbundets insikter om landstingens avsikter med tolkstjänsten i Sverige

samtidigt. I projektet ingår utöver Västra Götalandsregionen även Region Skåne, Region Örebro och Region Kronoberg och ska slutredovisas februari 2017.

Skrivtolks- och teckenspråkstolkutbildningen

Hösten 2015 reagerade vi på en rapport från Statskontoret om det framtida behovet av teckenspråkstolkar, skrivtolkar och dövblindtolkar. HRF lämnade därför i februari 2016, tillsammans med andra hörsel- och dövorganisationer, en skrivelse till statskontoret samt gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic (S). I skrivelsen framförde vi kritik angående rapporten då vi ansåg att den byggde på en felaktig analys. Vi ansåg att det är svårt att dra slutsatser om tolkbehovet verkligen minskar eftersom lagstiftningen är otydlig och att många beställningar överhuvudtaget inte registreras. Genom våra medlemmars erfarenhet har vi kännedom om att de som beställer tolk inte får det till alla de situationer där tolk behövs. Dessutom avstår många från att beställa tolk trots att de skulle behöva tolk. HRF deltog under året på samrådsmöte med Myndigheten för Yrkeshögskola (MYH) där kvalitén av skrivtolk och teckenspråkstolkutbildningen som bedrivs på folkhögskolor diskuterades. På samrådet diskuterades även utbildningens omfattning, det vill säga hur många tolkar som ska utbildas årligen.

C.5 Pedagogisk och fysisk tillgänglighet i skola och utbildning

Under 2016 avslutades utredningen *Ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar*, som pågått under drygt tre år under ledning av Jan Sydhoff. HRF var under hela utredningstiden i aktiv dialog med utredaren genom enskilda samtal och deltagande i referensgrupp samt genom bidrag med kunskapsunderlag. I juni 2016 presenterades slutbetänkandet *Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildning av vissa funktionsnedsättningar (SOU 2016:46)*, med behovsbedömningar delvis grundade sig på HRFs underlag och flera förslag i linje med det HRF länge förespråkade – bland annat regionala nav, särskilt anpassade undervisningsmiljöer samt nya möjligheter till teckenspråk. Men utredningens förslag lämnade också många frågetecken och gav inte heller hörselskadade eleverna rätt att välja anpassad skolgång. Betänkandet remissbehandlades och HRF lämnade ett remissvar.

I september anordnade vi ett seminarium med representanter från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), kommunala hörsellärare och landstingens hörselvård för att tillsammans diskutera förslagen i utredningen utifrån flera olika aspekter. Helene Öberg, statssekreterare vid utbildningsdepartementet, deltog i seminariet och fick ta del av de betänkligheter som HRF hade till förslagen. Statssekreteraren framförde att departementet kommer att fortsätta den dialog med intresseorganisationerna som utredaren påbörjade.

I december träffade HRF sekretariatet för den av regeringen tillsatta *Skolkommissionen*. Vårt syfte med samtalet var att via sekretariatet uppmärksamma kommissionen på hörselskadegruppens specifika behov i skolan, så att kommissionen i sin rapport till regeringen lämnar förslag på sådana konkreta åtgärder som förbättrar hörselskadegruppens situation i skolan. Skolkommissionen, som består av pedagogisk expertis, representanter för lärarfacken, skolledare och utbildningsanordnare, har ett politiskt långsiktigt syftande uppdrag som ska bidra till förbättrad kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet i skolan, bland annat. Uppdraget redovisas våren 2017.

Teckenspråk

Enligt språklagen ska "det allmänna" se till att den som är döv eller hörselskadad och har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda teckenspråk. Men i praktiken har detta inte fungerat i vare sig förskola eller skola. Det var därför glädjande att det i betänkandet *Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildning av vissa funktionsnedsättningar (SOU 2016:46)* fanns förslag om att teckenspråk ska likställas med minoritetsspråken. Om förslaget går igenom innebär det att teckenspråk ska erbjudas alla elever som behöver det, oavsett skolform. HRF ansåg detta vara ett steg på vägen mot att fler hörselskadade elever ska kunna få teckenspråk. I vårt remissvar betonade vi att undervisning i ämnet teckenspråk inte är tillräckligt. För att utveckla språket behövs även möjlighet att vistas i en teckenspråkig miljö.

Nationella prov respektive högskoleprov

HRF deltog i referensgrupp till utredningen om nationella prov, som under året lade förslag som innebär att de nationella proven på sikt skall göras helt digitala. För hörselskadade elever är det av stor vikt att ha tillgång till relevanta hjälpmedel för att fullgöra proven. Även när det gäller högskoleprovet har HRF agerat, efter att en person nekats ha sina hörapparater vid provtillfället. Universitets- och högskolerådet (UHR) klargjorde efter kontakten med HRF att den som använder hörapparater har rätt att ha dem även vid provtillfället.

Oförberedda kommuner bryter mot skollagen

Alltför ofta är hörtekniken och ljudmiljön för hörselskadade elever inte ordnad när det är dags för skolstart. Följden är att hörselskadade elever får sämre förutsättningar än sina klasskamrater och riskerar att komma efter. I augusti, i samband med skolstarten, gick HRF därför ut i Sveriges Radio P4 Dalarna och konstaterade att det innebär ett brott mot skollagen att försumma hörselskadade elevers behov av tillgänglighet.

Nedlägningshot mot hörselklasser avväjdes

Våren 2016 föreslog barn- och utbildningsförvaltningen i Piteå kommun att hörselklasserna vid Solanderskolan i Öjebyn skulle läggas ner. Syftet var att spara pengar. HRF och Unga Hörselskadade (UH) protesterade i en gemensam, mycket kritisk skrivelse till kommunen. Bland annat konstaterade vi att en nedläggning "slår hårt mot en redan utsatt grupp" samt att kommunen inte skulle kunna spara något: "Att utrusta och anpassa samtliga elevers hemskolor med teknik och akustiska lösningar och se till att det finns tillgång till lärare med hörselkompetens kan till och med bli en dyrare lösning." Samtidigt startade föräldrar en namninsamling, som undertecknades av ungefär 2 000 personer. Kritiken fick stor uppmärksamhet i massmedia och inom loppet av några veckor drogs förslaget tillbaka.

D. En stark organisation i utveckling

D.1 Utveckla HRF som en attraktiv medlemsorganisation

Juridiskt stöd och andra medlemsförmåner

HRF erbjuder medlemmar juridiskt stöd i vissa socialförsäkringsfrågor. Under året fick Hörsellinjen in 29 ärenden, som överlämnades till HRFs juridiske konsult. Det är det högsta antalet på tio år. Ökningen beror till stor del på att hörselskadade tipsar andra hörselskadade om möjligheten till detta stöd samt att det har blivit känt via Auris och andra kanaler att det juridiska stödet i flera fall har gett ett positivt slutresultat. Även de som inte har uppnått det resultat de önskat har i sociala medier med mera uttryckt sig mycket positivt om hur HRFs juridiske konsult har stöttat dem.

Bästa värvarförening

Hörselskadades förening i Norra Skaraborg och Föräldraföreningen i Kronoberg vann 2015 års värvertävling, som avgjordes under våren 2016. Tävlingen har två kategorier: störst antal värvade medlemmar och störst medlemsökning i procent. Norra Skaraborg var den förening som lyckades värva störst antal medlemmar under 2015. Föräldraföreningen i Kronoberg ökade mest av alla föreningar under 2015. Föreningarna belönades med diplom och prissumman 5 000 kronor vardera i samband med kongressen i Linköping.

Stöd och information till distrikt och föreningar

Under året arbetade förbundet för att på olika sätt stärka och stödja distrikt och föreningar. Vi drev HRFs intressefrågor om hörselvård, ljudmiljö samt syn- och hörselinstruktörer i nära samverkan med distrikt och föreningar. Vi lämnade konkreta råd och gav svar på en mängd olika mail- och telefonfrågor. På begäran höll förbundet dessutom föredrag på olika teman områden prioriterade i verksamhetsplan och handlingsprogram. Under året fick förbundet en rad förfrågningar om stöd när det gäller föreningspraxis, tolkning av stadgar, svårigheter att finna medlemmar för olika förtroendeuppdrag, styrelseprocessfrågor, ekonomiska spörsmål och konflikthantering. I början på året och inför årsmötena i föreningar och distrikt var det särskilt många sådana ärenden. Under året gavs stöd till föreningar och distrikt som hade svårt att få ihop en styrelse.

Förbundsstyrelsens ledamöter gjorde också ett stort antal besök ute i föreningar och distrikt som hade efterfrågat det.

E-postadresser för föreningar och distrikt

I maj fick HRFs föreningar och distrikt var sin e-postadress på HRFs domän, hrf.se, i enlighet med beslut av kongressen. Ansvarig för e-postadressen är postmottagaren i respektive förening/distrikt.

Mallar för verksamhetsdokument

Under året fick föreningar och distrikt tillgång till mallar för protokoll, verksamhetsplan, verksamhetsberättelse, årsbokslut och intyg för förtroendevalda. Mallarna lades upp på HRFs intranät, Hörnet.

D.2 Utveckla HRFs utbildningsverksamhet på alla nivåer

Kurser och seminarier

I december genomfördes en uppskattad ordförandekurs för HRFs föreningar och distrikt. De 24 deltagarna fick fördjupad kunskap om HRFs organisation, värdegrund, intressepolitiska program och arbete, samt om opinionsarbete. Vidare diskuterades handlingsprogrammets olika delar och hur det kan omsättas i verksamhet i distrikten och föreningarna. Kursen gav också kunskap om ekonomi och medlemsregistret. Vidare innehöll kursen en eftermiddag om styrelsearbete, ledarskap, samarbete och konflikthantering.

För att utveckla det intressepolitiska arbetet i aktuella frågor genomförde vi två interna seminarier för distrikten, ett hörselvårdsseminarium samt ett seminarium om äldrefrågor.

Temat för hörselvårdsseminarium var bland annat habilitering varför även föräldrarepresentanter inbjöds att delta. I seminariet deltog sammantaget 19 representanter från 15 distrikt. Seminariet om seniorfrågor samlade representanter från 15 distrikt.

Båda seminarierna innehöll intressanta diskussioner och uppskattades av deltagarna (se avsnitt B).

Bidrag till distrikten

Under året hade distrikten möjlighet att söka medel från förbundet för kurser som handlar om att öka kunskapen om hörselskador eller frågor som kan kopplas samman med frågor som HRF driver. Åtta distrikt ansökte om bidrag. En del av utbildningarna sker 2017.

D.3 Utveckla HRFs samarbete med andra organisationer i Sverige och internationellt

IFHOH och EFHOH

HRF är medlem i European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) och International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH).

I april 2016 deltog Eva Blomquist och Agneta Österman från HRFs förbundsstyrelse vid EFHOHs årsmöte i Paris.

I juni närvarade HRF även vid IFHOHs kongress respektive *Biennial General Meeting* (vartannatårsmöte i Washington. Vid årsmötet antogs den så kallade "Washington-deklarationen", som hävdar att alla hörselskadade ska ha rätt till hörapparater och hörhjälpmedel av hög kvalitet, till en rimlig kostnad. Dessutom tog IFHOH för första gången stark ställning för telespole, vilket HRF välkomnar.

Den svenska delegationen på världskongressen bestod av Mattias Lundgren (Lundekvam), Eva Blomquist, Sune Wadenheim, Ritva Tamminen från förbundsstyrelsen, samt Ingvild Falkenhaus, Olle Quist, Andreas Stjärnstöm och Sara Brymér från förbundskansliet. Vid årsmötet deltog Mattias Lundgren (Lundekvam) och Eva Blomquist.

I samband med vistelsen i USA besökte HRF-delegationen även Gallaudet University samt Rochester National Technical Institute for the Deaf – två universitet/högskolor där undervisningen och lokalerna är fullt tillgängliga för hörselskadade och döva. Här studerar bland annat en del hörselskadade från Sverige, som fått stipendier till studier utomlands ur stiftelser som är anknutna till HRF.

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS)

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade även detta år årsmöte/temadagar, kanslichefsmöte respektive ledarmöte. Värd för årsmöte och temadagarna var Heyrnarhjälp från Färöarna. Förutom sedvanliga årsmötesförhandlingar beslutades om en gemensam resolution med en uppmaning att Nordiska Rådet och Nordiska ministerrådet ska sätta hörselskadades frågor på den politiska dagordningen. Skrivelsen behandlades under hösten i positiv anda av Nordiska Rådets Välfärdsutskott. Sverige representerades vid årsmötet av Mattias Lundekvam, Sune Wadenheim och Hans Ericson. Vid temadagen även Marianne Rogell Eklund.

Genomföra utvecklingssamarbete i utvecklingsländer

HRF genomför utvecklingssamarbete med partners i utvecklingsländer genom MyRight med stöd av Sida. Under 2016 startade HRF ett nytt projektsamarbete (2016-2017) med den nya hörselskadeföreningen ASHICO (Asociación de Hipoacúsicos Cochabamba). Den har bildats av hörselskadade ungdomar som har lämnat vår tidigare samarbetspartner, föräldraföreningen APANH (Asociación de Padres y Amigos de Niños Hipoacúsicos). Projektet syftar till att stärka föreningen för att förbättra hörselskadades levnadsvillkor i Bolivia. Under året har föreningen gjort stora framsteg inom organisationen, bland annat kapacitetsstärkande av styrelse, projektteam och medlemmar, allianser med andra föreningar, synlighet och påverkansarbete. De har också återupptagit kontakten med föräldraorganisationen APANH, efter en tids konfliktfyllda förhållanden. ASHICO har dessutom stöttat bildandet av föreningar i städerna La Paz och Santa Cruz, vilka nu är inne i en registreringsprocess. På sikt är målet att bilda ett riksförbund. Under hösten 2016 tog de fram en verksamhetsplan för föreningens verksamhet och utarbetade ansökan för den nya projektperiod som inleds 2018.

Carina Albertsson från HRFs förbundsstyrelse är ledamot i MyRights styrelse.

D.4 Medlemsvård och medlemsregister

Vid årsskiftet fick HRF en ny typ av medlemsavisering, med integrerat medlemskort och tydligare specifikation på vilken/vilka avgifter aviseringen omfattar.

En folder med information om HRFs verksamhet och medlemsförmåner under 2016 skickades till varje medlem tillsammans med medlemsaviseringen. En annons om medlemsförmåner fanns med i varje nummer av Auris.

Med anledning av motionsarbetet inför kongressen i maj implementerades uppdateringar i medlemsregistret. Vidare bedrevs löpande underhåll av medlemsregistersystemet, support till föreningar och distrikt samt service till enskilda medlemmar.

E. Forskning och utveckling

Hörselforskning 2016

Konferensen Hörselforskning 2016 anordnades i samband med HRFs kongress, och hade samma tema som kongressen – ”Stark, synlig och hörselsmart”. Det var den femte forskningskonferensen som anordnades av HRF tillsammans med

Hörselforskningsfonden. Drygt 400 deltagare samlades i Linköping för att lyssna på ledande forskare inom den svenska hörselforskningen.

I samband med forskningskonferensen anordnades mässan Hörselexpo 2016, i entréhallen utanför konferenslokalen (se F.1).

Stora Hörselpriset

I samband med konferensen Hörselforskning 2016 delade Hörselforskningsfonden ut Stora Hörselpriset till professor emeritus Stig Arlinger, Linköpings Universitet – forskaren bakom den digitala hörapparaten.

Stora Hörselpriset delas ut vart fjärde år till en forskare som gjort ett betydande forskningsarbete inom hörselområdet, som direkt eller på sikt kan anses ha stor positiv påverkan på hörselskadades vardag. Professor Arlinger tilldelades priset för *”hans banbrytande insatser för hörselskadade genom utveckling av ny hörteknik, i synnerhet den första digitala hörapparaten, samt nydanande forskning om hörseldiagnostik – begåvad med en tvärvetenskaplig nyfikenhet som har inspirerat såväl hörselvårdspersonal som forskare”*.

Priset bestod av 100 000 kronor samt en handgjord läderpärm med ettpräglat emblem i guld, med ett handtryckt diplom och ett akvarelloriginal av konstnären Christina Andersson. Priset delades ut av Hörselforskningsfondens ordförande, tillika HRFs förbundsordförande, Jan-Peter Strömgren.

Forskningskonferensen i media

Hela forskningskonferensen Hörselforskning 2016 filmades av Utbildningsradion (UR). I september sände UR de nio föredragen i SVTs Kunskapskanalen. Därefter lades de upp på UR Play, textade. Där kommer de att finnas i flera år framöver.

Flera av de medverkande forskarna intervjuades av olika regionala medier, till exempel Sveriges Radio P4 Östergötland och Corren.

Hörselforskningsfonden

HRF stödjer hörselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörselforskningsfonden. Fonden delade ut 1,4 miljoner till forskning om vätgas mot buller, identifiering av tinnitus-typer, taluppfattning, ljudutjämningsystem och mycket annat. Totalt beviljades 10 olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning anslag under 2016.

Disability studies

Kartläggningen av forskningsområdet *disability studies* avslutades under året. Rapporten ”Forskningen som haltar” färdigställdes. Rapporten syftar till att redovisa nuläget för den svenska forskningen om funktionshinder och förslag hur forskningen kan utvecklas. Rapporten delades ut på HRFs forskningskonferens i maj.

F. Intern demokrati

F.1 HRFs kongress 2016

HRFs kongress genomfördes den 27–29 maj 2016 i Linköping.

Temat för kongressen var ”Stark, synlig, hörselsmart”. Det är även temat för kongressperioden 2017-2020. Orden speglar HRFs ambitioner för varje hörselskadad individ och för HRF som organisation. Det handlar om att varje hörselskadad individ ska vara stark nog att ta tillvara sina möjligheter och kräva sin rätt, våga tala öppet om sin hörselskada och ha kunskap för att kunna möta vardagen på ett hörselsmart sätt, med tillgång till hjälpmedel, strategier och andra resurser. Det handlar också om att HRF ska bli en synligare och tydligare kraft i samhället, som driver på utvecklingen för ett samhälle med full delaktighet och jämlikhet för alla hörselskadade.

Kongressförberedelser

Under våren färdigställdes kongresshandlingarna, i enlighet med stadgarna. Nytt för i år var att handlingarna tillhandahölls digitalt, vilket innebar att samtliga mottagare fick ett mejl med länk till HRFs kongresswebb, hrfkongress.se, och de få som önskade få utskicket i pappersform, kunde få det.

För första gången genomfördes kongressen med ett digitalt mötesystem, som innebar att ombud och andra representanter på kongressen använde läsplattor för att begära ordet, göra yrkanden, läsa dokument, göra anteckningar, rösta med mera. Information om systemet lämnades i förväg, bland annat i samband med valberedningens hearings (se F.2).

Kongresswebb

Redan före årsskiftet lanserades kongresswebben, hrfkongress.se – HRFs första responsiva webb, programmerad att anpassa sig till olika skärmstorlekar. Här samlades och uppdaterades fortlöpande praktisk information och nyheter om kongressen, konferensen Hörselforskning 2016 och utställningen Hörselexpo 2016. Här fanns allt från kongresshandlingar och anmälningsformulär till filmer och forskarpresentationer.

Deltagare och kongressledning

Under kongressdagarna samlades drygt 300 deltagare. Av dessa var 135 valda ombud från HRF-föreningar, 40 var deltagare med yttrande- och förslagsrätt från distrikt, förbundsstyrelse, revisorer samt valberedning. Bland övriga deltagare återfanns inbjudna gäster, observatörer, utställare samt personal från förbundskansliet,

Kongressen leddes av Jens Sjöström, Ellinor Eriksson samt Mikael Sundsten.

Kongressinvigning och föredrag

Inför kongressinvigningen talade barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S), som är ansvarig för funktionshinderpolitiken. Hon nämnde att hon tagit del av HRFs hårda kritik mot förslaget till ny tolktjänstlag och lovade ta kontakt med HRF för fortsatt dialog.

Regnér konstaterade att regeringen har mycket att leva upp till och citerade regeringsförklaringen 2014: ”Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa.” Förbundsordförande Jan-Peter Strömgren passade då på att uppmana regeringen att skärpa diskrimineringslagen, och se till att det inte fortsätter vara lagligt att diskriminera hörselskadade genom bristande tillgänglighet.

Vid öppnandet av kongressen visades den nya HRF-filmen "Stark, synlig, hörselsmart", med sju hörselskadade i olika skeden av livet – var och en på sitt sätt en förebild när det gäller att ta plats, vara trygg samt hitta strategier och lösningar i sin vardag som hörselskadad.

I sitt invigningstal framhöll HRFs förbundsordförande att "Stark, synlig, hörselsmart" inte bara var kongressens tema utan även en vision för framtiden, för såväl organisationen som för varje hörselskadad individ.

Senare på kongressens första dag höll författaren och nyblivne hörapparat-användaren Per Grankvist ett föredrag om konsten att väcka engagemang i det moderna samhället. Per Grankvist är ledarskribent på Sydsvenskan, sitter i nyhetspanelen i SVTs "Go'morron Sverige" och har bland annat skrivit boken "Engagemang".

Förbundsstyrelsens förslag samt motioner

Kongressen hade att ta ställning till förbundsstyrelsens förslag till handlingsprogram för 2017-2020, reviderade stadgar och medlemsavgift för 2017-2020 samt, för första gången, ett förslag till värdegrund för HRF. Dessutom behandlade kongressen totalt 92 motioner från hela landet.

Uttalande om hörseltester vid +67 år

I ett uttalande riktat till Sveriges landsting och regioner krävde en enig HRF-kongress regelbundna hörseltester för alla som fyllt 67 år. Ett screeningprogram med tillhörande hörselrehabilitering skulle löna sig för både individ och samhälle, konstaterade kongressen.

Tillgänglig kongressfest

Kongressfesten präglades av god tillgänglighet, med teleslinga, skrivtolkning och tecken-språkstolkning. På borden låg block och pennor för att ytterligare uppmuntra kommunikation. Ljudmiljön i festlokalen hade förbättrats genom tyger på väggar och i tak, samt dukar på borden.

Humoristen Jacke Sjödin gjorde succé på kongressen med rimmade betraktelser över HRF och kongressförhandlingarna. På kongressfesten framträdde även dansgruppen Lindberg Dansteater, liksom dansbandet Wizex med hörselskadade sångaren Thomas Lindberg. Vid festen visades också Star Wars-parodin "HörWars" – självfallet textad.

Kongressen i media

Inför kongressen gjorde Dagens Nyheter en större uppföljning av situationen för hörselskadade inom Fritt val-systemen i Stockholm och Skåne. Här intervjuades bland annat en HRF-medlem, Annika Carlberger, som fick stående ovationer av kongressen för sitt mod att våga träda fram och berätta vad hon varit med om.

Efter kongressen intervjuade Dagens Nyheter HRFs nyvalde förbundsordförande, Mattias Lundekvam, om hans syn på sitt nya uppdrag.

I juni publicerade Dagens Samhälle en debattartikel av Mattias Lundekvam, baserad på kongressens uttalande om hörselscreening för personer som är 67 år och äldre.

Hörselexpo 2016

Hörselexpo 2016 var en mässa som HRF arrangerade den 26–27 maj i entréhallen till Linköping Konsert & Kongress, i samband med konferensen Hörselforskning 2016 och första dagen på HRFs kongress. Förutom HRF medverkade 23 utställare och erbjöd ett brett

utbud av olika produkter, tjänster och verksamheter, huvudsakligen inom hörsel- och ljudmiljöområdet.

Över 1 500 personer besökte Hörselexpo under de båda dagarna, såväl konferens- och kongressdeltagare som Linköpingsbor och tillresande, såväl hörselskadade som nyckelpersoner och profession inom hörselvård, myndigheter, skola med mera. Mässan marknadsfördes genom annonsering i lokalpress, flyers, brevutskick, sociala medier med mera, i samarbete med HRF-distriktet i Östergötland och HRF Linköping.

För att uppnå bästa möjliga tillgänglighet i mässområdet hade lokalen anpassats med bland annat ljuddämpande matta, ljuddämpande material vid väggar och fönster, samt god belysning.

Hörselexpo fick mycket positiv respons i utställarnas utvärderingar och var en ekonomisk framgång för HRF.

HRF-utställning

HRFs utställning på Linköping Konsert & Kongress på gick 26–29 maj, i samband med forskningskonferensen och kongressen. HRF erbjöd information om olika hörselskadefrågor, HRFs prioriterade intressepolitiska områden, digitala hörseltester med Hörselestaren och samt rådgivning om hörsel. Auris hade en egen del av utställningen.

Närmare 500 personer testade sin hörsel i HRF-utställningen. I de fall testet visade att det fanns en indikation på hörselnedsättning lämnades information om vikten av att uppsöka hörselvården för en noggrannare hörselundersökning. Lokala besökare fick kontaktuppgifter till hörselmottagningarna i Östergötland och information om regionens hörselvård.

Samtalsvänliga rummet

Precis som vid tidigare kongresser erbjöd HRF ett ljuddämpat rum, där hörselskadade och andra kunde föra samtal i behaglig ljudmiljö. "Samtalsvänliga rummet" var en avgränsad del av Hörselexpo med akustikanpassad ljudmiljö, som HRF hade skapat tillsammans med företagen Ecophon Saint-Gobain, Acoustic Facts, Götessons och Kinnarps. Rummet var inrett med ljuddämpande absorbenter och möbler och visade att det går att skapa samtalsvänliga förhållanden.

"Samtalsvänliga rummet" besöktes av bland annat barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) samt journalister som behövde en lugn plats för att genomföra intervjuer.

F.2 Valberedning och revision

Valberedningen

I januari–februari 2016 genomförde valberedningen, för första gången i HRFs historia, hearings med de tre som valberedningen ansåg vara de främsta kandidaterna till uppdraget som förbundsordförande: Agneta Österman, Eva Sten och Mattias Lundgren (senare Lundekvam). Syftet var att ge föreningar och distrikt möjlighet att bekanta sig med kandidaterna som personer samt deras åsikter och visioner. Efter varje hearing fick deltagarna information om det nya digitala mötessystem som skulle användas på kongressen.

Hearings anordnades på fem platser i landet: Borlänge, Stockholm, Hässleholm, Nässjö samt Skellefteå. De samlade totalt drygt 100 deltagare.

Medlemmar och andra intresserade kunde även ta del av utfrågningen i Hässleholm på distans, via webben. Hearingen sändes live på HRFs kongresswebb, med både skrivtolkning och teckenspråkstolkning. Sändningen låg sedan kvar på webben i ytterligare fyra dagar. Det här var första gången förbundet anordnade en fullt tillgänglig webbsändning och gensvaret var mycket positivt.

I valberedningen som arbetade fram till kongressen ingick sammankallande Monica Steorn, Per-Ola Sjödén, Lars-Erik Svensson, Veronica Thapper. Ersättare var Jan Lamby.

Till ny valberedning valde kongressen Jan-Peter Strömgren, sammankallande samt ordinarie ledamöterna Marianne Morin, Per-Ola Sjödén, Lars-Erik Svensson och Ludvig Ahlström. Till ersättare valdes Lena Enlund och Jan-Erik Asp.

Sammankallande Jan-Peter Strömgren avsåg sig uppdraget under sommaren 2016. Till ny sammankallande utsåg valberedningen inom sig Per-Ola Sjödén.

Revision

Mikael Käll från revisionsbolaget KPMG AB samt Arne Andersson och Birgitta Tell var förbundets revisorer fram till kongressen. Ersättare var Margareta Fisk. Samtliga omvaldes av kongressen.

Utöver sedvanligt revisionsarbete var förbundets förtroendevalda revisorer delaktiga kring aktuella frågor som berör föreningar och distrikt.

F.3 Förbundsstyrelse och förbundsmöten

Förbundsstyrelsen

Förbundsstyrelsen, som är HRFs högsta beslutande organ mellan kongresserna, bestod fram till kongressen av förbundsordförande Jan-Peter Strömgren (som efter 16 år som förbundsordförande lämnade uppdraget), vice förbundsordförande Eva Blomquist, kassör Eva Steen samt ledamöterna Lena Thorén, Lars Lindberg, Marianne Morin, Kristina Olsson, Ritva Tamminen, Sune Wadenheim och Agneta Österman

Närvarande vid samtliga möten fram till kongressen 27 maj: Jan-Peter Strömgren, Carina Albertsson, Eva Blomquist, Lena Thorén, Marianne Morin, Kristina Olsson, Ritva Tamminen, Sune Wadenheim och Agneta Österman.

Frånvarande vid två av förbundsstyrelsens möten fram till kongressen den 27 maj: Lars Lindberg och Eva Steen.

Den förbundsstyrelse som valdes av kongressen i maj 2016 består av förbundsordförande Mattias Lundekvam (tidigare Lundgren), förbundskassör Jonas Sahlberg samt ledamöterna Carina Albertsson, Eva Blomquist, Lena Thorén, Sune Wadenheim, Agneta Österman, Susanna Ahlström, Jan Fryklund, Susanne Gärtner och Eivor Johansson.

I juni utsåg förbundsstyrelsen Eva Blomquist till vice förbundsordförande.

Samtliga ledamöter närvarade vid alla förbundsstyrelsemöten från 29 juni till årets slut.

Förbundsstyrelsen höll åtta protokollförda sammanträden, varav fyra var tvådagarsmöten. Därutöver fattades också ett per capsulam-beslut.

Representation

Förbundets representation i olika samrådsorgan, utredningar, seminarier och konferenser var även under 2016 omfattande. Förbundet var på olika sätt aktiva i många av de pågående statliga utredningar som berör för hörselskadade viktiga intressepolitiska frågor.

Förbundsstyrelsen deltog flitigt i olika arbetsgrupper och konferenser samt i olika sammankomster arrangerade av distrikt och föreningar.

Förbundsmöte

Förbundsmötet, som är rådgivande organ med representanter från HRFs 22 distrikt, hade med anledning av kongressåret endast ett möte under 2016. Vid detta möte skedde stadgenligt samråd om förbundsstyrelsens förslag till verksamhetsplan och budget för 2017. Utöver detta berördes aktuella ämnen samt genomfördes gruppdiskussion om verksamhet och utbildningsbehov i distrikt och föreningar. Mötet finns upptaget i minnesanteckningar.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika – federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lika Unika är en samarbetsorganisation som förutom HRF består av Synskadades Riksförbund (SRF), Neuroförbundet, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) samt Sveriges Dövas Riksförbund (SDR).

HRFs representation i Lika Unikast styrelse var under året: Jan-Peter Strömgren (fram till Lika Unikast årsmöte i maj) samt Agneta Österman som ersättare. Efter HRFs kongress ersattes Jan-Peter Strömgren av HRFs nyvalda ordföranden Mattias Lundekvam.

Sune Wadenheim fortsatte som ledamot i samarbetsorganisationens valberedning och Birgitta Tell som revisor.

Samverkan med andra organisationer

HRF fortsatte samarbetet i Ordförandegruppen med de övriga hörselförbunden – Barnplantorna, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH), Vuxendöva i Sverige (VIS). Så som tidigare år stod framförallt tolk- och skolfrågorna på dagordningen även detta år.

Förbundet var bland annat också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS) som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området samt andra branschorganisationer. Agneta Österman representerade HRF i SAS styrelse och Sune Wadenheim var revisor.

F.4 Ägarplanering och stöd till närstående verksamheter

HRF Hörteknik AB

HRF Hörteknik AB ägs till 100 procent av HRF, och har som affärsidé att erbjuda bra produkter och kompetens inom hörselområdet. Under 2016 bestod en väsentlig del av bolagets verksamhet av försäljning och marknadsföring av batterier och hörhjälpmedel. Som auktoriserad hörselmottagning i Stockholms län har mottagningen "listade" patienter.

Under året påbörjades en översyn av framtida förutsättningar för bolaget. Översynen avslutas 2017.

HRF Hörteknik ABs styrelse har varit: Jan-Peter Strömgren (ordförande), Eva Sten, Eva Blomqvist och Hans Ericson fram till den extra stämman som var den 3 mars 2017, då ny styrelse valdes. Den nya styrelsen är: Mattias Lundekvam (ordförande), Jonas Sahlberg, Eva Blomqvist och Sune Wadenheim. I september tillsattes Lautaro Aranda som VD för HRF Hörteknik AB.

Forskningsinstitutet Hörselbron AB

Forskningsinstitutet Hörselbron AB ägs till 100 procent av Hörselskadades Riksförbund. Hörselbron bedriver forskning och informationsinsamling inom teknisk audiologi och hörselteknik. Under 2016 etablerade Hörselbron forskningssamarbete med hörapparat-tillverkarna. Verksamheten inriktad mot informationsinsamling fortsatte att öka i volym. Satsning kring grundforskning med bidrag från forskningsfinansiärer fortsatte.

Forskningsinstitutet Hörselbrons styrelse har varit Jan-Peter Strömgren (ordförande), Hans Ericson, Sten Hellström (KS/KI), Mats Ulfendahl (KI) och Sten Ternström (KTH). Peter Nordqvist är VD för bolaget.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade (UH). UH var adjungerad till förbundsstyrelsen, men hade inte möjlighet att närvara vid samtliga möten. HRF hade en representant i UHs styrelse.

HRF gav ett särskilt ekonomiskt stöd till UHs medverkan i Almedalen. För nionde året i rad genomförde "Slingpatrullen" en hörseltillgänglighetsundersökning som visade på omfattande brister, men samtidigt en viss förbättring jämfört med tidigare år (se även A.1).

G. Information

G.1 Väcka opinion och sprida information

Lansering av nya HRF-webbar

En av HRFs viktigaste kanaler för kunskapsspridning och kommunikation är våra webbplatser. Under våren och sommaren lanserade förbundet en rad nya, responsiva webbar. Först ut var nya hörsellinjen.se. Därefter kom HRF.se med intranätet Hörnet och webbshop. Att webbplatserna är responsiva innebär att de anpassar sig till skärmar av olika storlek, till exempel dator, läsplatta och smart telefon, och blir därmed mer användarvänliga och tillgängliga.

Med nya HRF.se lanserades över 120 lokala webbplatser för föreningar och distrikt. Under hösten ökade antalet lokala webbplatser successivt och vid årets slut hade 21 distrikt och 128 föreningar sina webbsidor på HRF.se.

För de lokala webbredaktörerna innebar lanseringarna ett stort steg, eftersom de nya webbplatserna är skapade i ett annat webbverktyg än tidigare. Men redaktörerna fick hjälp med överflyttningen samt fortlöpande support under året, och bytet till ny webbplattform togs väl emot runt om i landet.

Precis som tidigare erbjöd HRF.se nyheter, information om HRF, vår verksamhet och de frågor vi driver, en webbshop med informationsmaterial och profilprodukter, samt möjlighet att bli medlem eller stödja HRF med en gåva.

På intranätet Hörnet kunde förtroendevalda hitta information om utbildningar, förbundsmöten, seminarier med mera. Där lanserades även "Dialogen" – ett diskussionsforum där förtroendevalda från hela landet kan utbyta tips och erfarenheter med varandra.

Arbetet med att utveckla informationswebben Horsellinjen.se fortsatte under året, med nya faktaartiklar om olika ämnen (se även G.2).

HRF i massmedia

HRF arbetar för att öka hörselskadades synlighet i samhället, bland annat genom att lyfta hörselskadades frågor i massmedia. Under året medverkade HRF därför i en rad olika mediesammanhang, i såväl korta nyhetsinslag som längre reportage.

HRF i sociala medier

Förbundet har successivt ökat närvaron i sociala medier. HRF finns nu på Twitter, Facebook, LinkedIn, Youtube och Instagram. Under 2016 fortsatte förbundet att utveckla HRFs närvaro i sociala kanaler, och kunde välkomna ett växande antal följare.

Särskilt markant var ökningen i HRFs diskussionsgrupper på Facebook, där hörselskadade kan få tips, gemenskap och erfarenhetsutbyte. Grupperna riktar sig till privatpersoner, och heter HRF: Diskussionsgrupp för hörselskadade, HRF: Cochlea-implantat, HRF: Tinnitus och ljudöverkänslighet, HRF: Menières sjukdom samt HRF: föräldrar.

Informationsmaterial

HRFs informationsmaterial fortsatte att vara mycket efterfrågat under året, inte minst våra broschyrer om olika diagnoser. Inför kongressen och Hörselexpo 2016 tog förbundet fram foldern "Hörselsmart", med praktiska samtalstips för anhöriga och hörselskadade.

Profilprodukter

Förbundets sortiment av profilprodukter utökades under året, framför allt inför kongressen och Hörselveckan. Bland annat ett reflexband och en ny t-shirt med budskapet "Ett hörselsmart samhälle nu!", samt en HRF-ryggsäck, ett HRF-paraply, en ergonomisk HRF-penna och en Horsellinjen-magnet att sätta på kylan. Den populära reflexvästen med texten "Nedsatt hörsel" togs fram även i barnstorlek.

Vid upphandling av profilprodukter försökte HRF säkerställa att produkterna producerats på ett etiskt sätt, utan att skada miljön och under goda arbetsvillkor.

HRF-nytt

HRF-nytt, nyhetsbrev för HRFs förtroendevalda, kom ut med åtta nummer under 2016. HRF-nytt erbjöd aktuell förbundsinformation av olika slag och fanns även på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda.

Nyhetsbrev och enkäter

Under hösten övergick förbundet till responsiva nyhetsbrev och enkäter, som är mer tillgängliga och användarvänliga i olika skärmstorlekar.

I december genomfördes en enkät bland föreningar och distrikt med frågor dels om Hörselveckan (se A.1), dels om medlemsvärning.

G.2 Hörsellinjen

HRFs rådgivningstjänst Hörsellinjen utgör en central del av förbundets arbete för att stärka hörselskadade och anhöriga. Hörsellinjen underlättar tillgången till kunskap om möjligheter och rättigheter, bland annat när det gäller hörselvård, hjälpmedel, olika hörselskador, arbetsliv, utbildning, socialförsäkringar och tillgänglighet. Informationen lämnas både som personlig rådgivning via telefon och e-post, och i artiklar på webbplatsen horsellinjen.se

Under 2016 hade Hörsellinjen drygt 2 500 kontakter, varav två tredjedelar tog kontakt via telefon och en tredjedel via e-post. Detta innebar en minskning med cirka 20 procent, på grund av underbemanning under hösten.

De vanligaste frågorna gällde hörselvård, hörapparater och andra hörhjälpmedel. I början på året fortsatte det att strömma in frågor från personer som sett HRF-kampanjen "Köp inte en hörapparat" hösten 2015 och bad om råd inför hörapparatutprovning inom Fritt val-systemen i Skåne och Stockholms län (se B.2). Det var också många som sökte fakta och råd om tinnitus, textning, skolfrågor och stöd i arbetslivet.

Under året fortsatte arbetet med att utveckla fakta och råd på Horsellinjen.se. Bland annat skapades en ny avdelning med information om teleslingor och andra kommunikationssystem, med faktablad om teleslingor samt en checklista med tips inför upphandling eller beställning av teleslinga till en lokal. Syftet var bland annat att underlätta föreningars och distrikts påverkansarbete kring teleslingor.

Vid flera tillfällen under året uppmärksammades Hörsellinjen i olika medier, bland annat i Dagens Nyheters och Ekots bevakning av Fritt val inom hörselvården.

Sedan tio år tillbaka är Hörsellinjen handläggare av HRFs juridiska rådgivning till medlemmar. Under 2016 hanterade Hörsellinjen 29 juridiska ärenden, i samarbete med HRFs juridiske konsult, vilket är fler än någonsin tidigare (se D.1).

H. Insamlingsutveckling

Förbundet fortsatte utveckla olika insamlingsvägar, i syfte att bredda möjligheterna att stödja HRFs arbete för att ta tillvara hörselskadades intressen.

Julkampanj

Under december genomfördes en kampanj till stöd för HRFs rådgivningstjänst Hörsellinjen – "Julgåvan 2016". Kampanjen riktade sig till privatpersoner, som erbjöds ett julkort som gåvobevis. Julkampanjen marknadsfördes via HRF.se, två annonser och två insamlingsbilagor i Auris, sociala medier, samt ett digitalt insamlingsbrev till medlemmar och givare som lämnat e-postadresser.

Insamlingsbrev till 1 600 Hörsellinjen-kontakter

I december provade HRF, för första gången, att skicka ett insamlingsbrev till personer som hade haft kontakt med Hörsellinjen under det föregående året. Brevet skickades till cirka 1 600 personer via e-post och post, med erbjudande om att stödja Hörsellinjen och HRF med en gåva. I de utskickade kuverten medföljde en kylskåpsmagnet med Hörsellinjens kontaktuppgifter.

Minnesgåvor, gratulationsgåvor och testamenten

Intresset för att ge minnesgåvor till HRF var fortsatt stort under 2016. I samband med varje minnesgåva fick anhöriga ett minnesblad och givarna tackades med ett brev. Ett nytt minnesblad togs fram under hösten 2016. I samband med lansering av nya HRF.se har alla gåvoflöden på webbplatsen uppdaterats och säkerställts.

Nyhetsbrevet Givaren

Det digitala nyhetsbrevet Givaren utkom med två nummer under året. Det skickades till HRFs månadsgivare och andra som hade anmält intresse för att ta del av nyheter från HRF.

I. Data

I syfte att säkerställa effektiv verksamhet och säker drift präglades arbetet inom dataområdet av uppgraderingar, underhåll och utveckling.

J. Auris

HRFs tidskrift Auris utkom med åtta nummer under året, i enlighet med utgivningsplanen. Under året tog Auris bland annat upp hörselskadades situation i Sverige, mänsköden, forskningsrön, tekniska nyheter och rätten till hjälpmedel. HRFs kongress och valet av ny förbundsordförande fick stort utrymme under första halvan av året. Andra händelser som uppmärksammades under 2016 var HRFs krav på hörselscreening för äldre och nyanlända, världskongressen i Washington och Stig Arlinger som fick Stora Hörselpriset. Auris skrev också om Ellinor som inte fick använda hörapparat under högskoleprovet och fotbollstränaren och nyblivne förbundskaptenen för damlandslaget, Peter Gerhardsson, berättade om sin hörselnedsättning.

K. Förbundskansli och personal

Förbundet hade under året sammanlagt cirka 62 anställda årsarbetare. Personalen på förbundskansliet, inklusive kontoret i Söderhamn, uppgick till 33 årsarbetare. Antalet gåvoförmedlare samt kontorschefer i insamlingsverksamheten motsvarade 29 årsarbetare. HRF Hörteknik AB hade två (2) och Forskningsinstitutet Hörselbron AB en (1) årsarbetare. Förbundet har återkommande personalöverläggningar. En längre överläggning hölls 2016 för avstämning av kongressarbetet samt planering inför kommande kongressperiod. Som personalfrämjande insatser genomfördes både individ- och gruppinriktade personalutbildningar, arbetsmiljöåtgärder samt erbjöds företagshälsovård.

Med anledning av hyresvärdens omdisponering av sina lokaler erbjöds HRF alternativa lokaler. Detta medförde att en del av kansliet flyttades till andra lokaler i fastigheten.

Med anledning av att Hans Ericson aviserat att han avsåg att gå i pension vid årsskiftet 2016-2017 blev det under året aktuellt med rekrytering av ny generalsekreterare. Förbundsstyrelsens rekryteringsprocess inleddes av en rekryteringsgrupp bestående av Jan-Peter Strömgren, Eva Blomquist samt Eva Sten. Efter kongressen slutfördes rekryteringen av Mattias Lundekvam, Jonas Sahlberg, Lena Thorén och Eva Blomquist. Under hösten anställdes Carl von Essen som ny generalsekreterare, med start i januari 2017.

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Hörselskadades Riksförbund (HRF), 802004-4510, med säte i Stockholm, avger härmed årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2016. I koncernredovisningen ingår även de av HRF helägda dotterbolagen HRF Hörteknik AB, 556331-7634, med säte i Stockholm, och Forskningsinstitutet Hörselbron AB, 556835-0663, med säte i Stockholm. All finansiell redovisning är skriven i tkr.

Allmänt om verksamheten

HRFs verksamhet utgår ifrån organisationens ändamålsparagraf, som kan sammanfattas: "att tillvarata hörselskadades intressen". HRFs vision är ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet. Ett samhälle där våra mänskliga rättigheter respekteras, och där vi kan förverkliga oss själva utan att hindras av okunskap, otillgänglighet eller brist på vård, stöd och hjälpmedel.

HRF arbetar för full delaktighet och jämlikhet för alla hörselskadade, så att ingen behöver känna sig utanför på grund av sin hörselskada. HRF ska vara ett stöd för hörselskadade och få fler att förstå hur det är. Vi ska bevaka och påverka politiker och andra beslutsfattare. Vi ska skapa insikt om hörselskadades behov i alla delar av samhället. Vi ska stödja forskning och utveckling.

HRFs kongress 2012 fastställde organisationens handlingsprogram för 2013-2016. Handlingsprogrammet är uppdelat i fyra områden: En ny upplysningstid, Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service, Tillgänglighet och En stark organisation i utveckling.

För att finansiera den stora verksamhet HRF bedriver har – utöver statsbidrag, fondanslag och andra intäkter – allmänhetens bidrag varit helt avgörande genom åren. Under 2016 var insamlingskostnaderna 24 procent i förhållande till HRFs totala intäkter.

Verksamhetsberättelsen ger en bra beskrivning av vad de insamlade medlen går till, det vill säga till arbetet med att uppnå målet att tillvarata hörselskadades intressen och på så vis leva upp till ändamålsparagrafen för organisationen.

Medlemmar och organisation

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är en demokratisk folkrörelse som utgår från medlemmarna. Det är medlemmens intressen som står i centrum för verksamheten i föreningar, distrikt och förbund.

HRFs verksamhet bedrivs på tre nivåer: i våra 190 föreningar, i våra 22 distrikt och på förbunds nivå. Föreningarna verkar lokalt, distrikten regionalt och förbundet på riksplanet. Den högsta beslutande nivån är kongressen.

Våra föreningar

HRF har 190 föreningar, från norr till söder. Föreningarna bedriver verksamhet lokalt, ofta inom en kommun. I vissa delar av landet finns också länsföreningar för familjer, yrkesverksamma, personer med tinnitus, ljudöverkänslighet, Menières sjukdom eller cochleaimplantat.

Föreningsstyrelsen, som utses vid årsmöte av föreningens medlemmar, utser ombud till kongressen, HRFs högsta beslutande församling. Alla föreningsmedlemmar* kan därför vara med och påverka vad HRF ska jobba med, genom vara aktiva i den demokratiska beslutsprocessen. Föreningarna ska framför allt:

- erbjuda råd, stöd och gemenskap, med möjlighet att träffa andra hörselskadade för att utbyta erfarenheter
- sprida kunskap om hörselskadades behov och möjligheter
- anordna tillgängliga aktiviteter, allt från föreläsningar och debatter till utflykter och teaterkvällar
- bedriva lokalt påverkansarbete, framför allt när det gäller tillgänglighet, skola och stöd till äldre hörselskadade.

**De flesta av HRFs medlemmar är med i en eller flera föreningar, och har då rösträtt och är valbara till förtroendeuppdrag. En mindre grupp har så kallat stödmedlemskap, vilket innebär att de är medlemmar enbart i riksförbundet. Stödmedlemmar har inte rösträtt i föreningar och kan inte väljas till förtroendeuppdrag inom organisationen.*

Våra distrikt

HRF har 22 distrikt, som i stort sett motsvarar landsting/regioner (med undantag av Västra Götaland som har två HRF-distrikt: Skaraborg och Västra Götaland). Distriktsstyrelserna består av representanter från föreningarna inom distriktet. Distrikten utser i sin tur en representant vardera till förbundsstyrelsen, som ger råd till förbundsstyrelsen.

Distrikten utgör en viktig kraft i HRFs intressepolitiska arbete, eftersom de bevakar och påverkar landstingen/regionerna, som har ansvar för hörselvård, tolkverksamhet med mera. Distrikten ska framför allt:

- bedriva påverkansarbete gentemot landsting/region, bland annat när det gäller hörselvård och tolkfrågor
- samordna och stödja föreningarnas arbete
- erbjuda utbildningar
- ta initiativ till verksamhet för olika hörselskadegrupper på regional nivå.

Förbundet

HRFs förbundsstyrelse är organisationens högsta beslutande nivå mellan kongresserna och leder förbundets verksamhet, med stöd av förbundskansliet.

Förbundet bevakar och driver hörselskadades frågor på riksplanet, samlar och sprider kunskap om hörselskadade, samordnar organisationens verksamhet och ger stöd till föreningar och distrikt. Förbundet arbetar bland annat med att:

- bedriva påverkansarbete gentemot riksdag, regering, myndigheter och andra beslutsfattare
- göra undersökningar och samla kunskap om hörselskadades situation i samhället
- stödja och informera enskilda hörselskadade, samt sprida kunskap om behov, brister, konsekvenser och möjligheter i hela samhället
- initiera ny forskning
- stödja intressepolitiskt arbete och verksamhetsutveckling i föreningar och distrikt.

Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

Kongressen

Kongressen, HRFs högsta beslutande församling, sammanträder vart fjärde år. Besluten fattas av ombud utsedda av HRFs föreningar.

Kongressen fattar beslut om bland annat handlingsprogram för kongressperioden, intressepolitiskt program och stadgar. Kongressen utser också förbundsstyrelse, revisorer och valberedning.

Medlemmar, föreningar och distrikt kan påverka HRFs framtida arbete genom att lämna förslag till kongressen i form av motioner.

HRFs senaste kongress hölls i maj 2016. Kongressprotokoll och övriga handlingar finns på www.hrfkongress.se

Förbundsmötet

Förbundsmötet är ett samrådsorgan som samlas två gånger per år, framför allt för utbyte kring verksamhetsplan och budget för kommande år. Under kongressår kallas endast till ett ordinarie förbundsmöte. Mötet består av en representant från varje distrikt, förbundsstyrelsen samt generalsekreteraren.

Verksamhetsåret 2016

Hörselskadades Riksförbund (HRF) hade kongress den 27–29 maj 2016 i Linköping.

Temat för kongressen var "Stark, synlig, hörselsmart". Det är även temat för kongressperioden 2017-2020. Orden speglar HRFs ambitioner för varje hörselskadad individ och för HRF som organisation. Det handlar om att varje hörselskadad individ ska vara stark nog att ta tillvara sina möjligheter och kräva sin rätt, våga tala öppet om sin hörselskada och ha kunskap för att kunna möta vardagen på ett hörselsmart sätt, med tillgång till hjälpmedel, strategier och andra resurser. Det handlar också om att HRF ska bli en synligare och tydligare kraft i samhället, som driver på utvecklingen för ett samhälle med full delaktighet och jämlikhet för alla hörselskadade.

Under kongressdagarna samlades drygt 300 deltagare. Av dessa var 135 valda ombud från HRF-föreningar, 40 var deltagare med yttrande- och förslagsrätt från distrikt, förbundsstyrelse, revisorer samt valberedning. Bland övriga deltagare återfanns inbjudna gäster, observatörer, utställare samt personal från förbundskansliet,

Verksamhetsåret i övrigt var händelserikt för HRF, med intensivt intressepolitiskt arbete inom en rad olika frågor – skola, hörselvård, tillgänglighet med mera. Våra föreningar gjorde viktiga insatser, bland annat i samband med Hörselveckan, då många erbjöd hörseltester och information.

Utveckling av verksamhet, resultat och ställning

Ekonomisk översikt – koncern

	2016	2015	2014	2013	2012
Antal medlemmar	24 696	26 195	28 344	29 273	30 635
Gåvor och bidrag (tkr)	55 482	56 698	57 965	54 899	52 399
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	66 672	65 400	67 375	64 812	62 922
Årets resultat (tkr)	- 5 542	-1 054	6 850	1 880	-5 343
Eget kapital (tkr)	20 207	25 748	26 802	19 955	18 076
Balansomslutning (tkr)	30 939	35 605	35 681	27 255	24 834
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	25,3	27,2	29,6	28	23,2
Soliditet i procent	65,3	72,3	75	73,2	72,7

Ekonomisk översikt – HRF

	2016	2015	2014	2013	2012
Antal medlemmar	24 696	26 195	28 344	29 273	30 635
Gåvor och bidrag (tkr)	55 482	56 698	57 965	54 899	52 399
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	61 690	61 369	62 475	59 138	56 840
Årets resultat (tkr)	- 5 706	-1 224	5 436	1 752	-4 710
Eget kapital (tkr)	19 256	24 962	26 186	20 749	18 997
Balansomslutning (tkr)	27 141	33 060	33 769	27 335	25 137
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	25,7	27,6	31	29	27
Soliditet i procent	70,9	75,5	77,5	75,9	75,2

HRF har tagit fram ett nyckeltal som syftar till att visa organisationens balanserade kapital i förhållande till rörelsens kostnader. Målet är att på sikt ha ett balanserat kapital/rörelsens kostnader på 30 procent. Balanserat kapital inkluderar årets resultat efter utnyttjande/reservering av ändamålsbestämda medel.

Ett vanligt nyckeltal är soliditet. Soliditeten anger organisationens stabilitet eller förmåga att motstå förluster och överleva på längre sikt. Soliditeten anger hur stor del av de totala tillgångarna (=balansomslutningen) som har finansierats med eget kapital. Soliditeten visar eget kapital i procent av balansomslutningen.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

En ny upplysningstid

"Är vi välkomna till ert arrangemang i Almedalen? Är ert arrangemang tillgängligt för hörselskadade? Har ni ordnat teleslinga?" Dessa frågor ställde HRF och Unga Hörselskadade (UH) ett gemensamt utskick till över 1 000 arrangörer inför Almedalsveckan. Detta ledde till en kraftig ökning av såväl tolkbokningar som teleslingor.

Arbetet med att hörselskadekunskap ska inkluderas i utbildningar inom området vård och omsorg fortsatte under året. Med denna målsättning träffade HRF utredningen Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen (Dir. 2015:72) vid två tillfällen.

Under året medverkade förbundet även vid en rad arrangemang för att sprida kunskap om hörselskadades behov till olika nyckelgrupper och samtidigt inhämta information om vilka frågeställningar som kan finnas inom olika verksamheter.

Vi ägnade uppmärksamhet åt regeringens kommande strategi för funktionshinderpolitiken. Den strategi som beslutades 2011 löpte ut vid årsskiftet 2016/2017, nästa strategi förväntas bli antagen i mars 2017. Myndigheten för Delaktighet (MFD), som haft regeringens uppdrag att utarbeta underlag till ny strategi, kom under året med en rapport. I vårt remissvar framförde HRF att det är positivt att riksdagen, enligt förslaget, får ett inflytande över strategin och att sex myndigheter ska få ett särskilt ansvar för "kunskapsuppbyggnad" i funktionshinderfrågor.

Ett 60-tal föreningar och distrikt anordnade olika aktiviteter i samband med Hörselveckan den 10–16 oktober, framför allt på Hörselskadades Dag, lördagen den 15 oktober. Många bjöd in till föredrag, öppet hus, hjälpmedelsdemonstrationer med mera för att sprida hörselskadekunskap och värva nya medlemmar. En hel del erbjöd också hörseltester med HRFs Hörseltestaren

Under Hörselveckan gick HRF ut med ett pressmeddelande som uppmanade Arbetsförmedlingen att införa hörselscreening av alla nyanlända inför utbildning i svenska (Svenska för invandrare, SFI). Fungerande kommunikation är avgörande för integration – att lära sig svenska, jobba, studera och bygga ett nytt liv i Sverige.

Hörsellinjen ger hörselskadade och anhöriga i hela landet kunskap och vägledning om deras möjligheter och rättigheter, och har fått en allt viktigare roll när det gäller att uppmuntra hörselskadade att rapportera och anmäla brister och övertramp till ansvariga och/eller olika tillsynsinstanser.

För att ge fler grupper av arbetstagare rätt till hörselkontroller i arbetslivet har HRF under ett antal år fört samtal med Arbetsmiljöverket, AV. Under 2016 gjorde vi nya påstötningar om behovet av en revidering och modernisering av Bullerföreskrifterna (AFS2005:16).

Under året lanserades en ny version av HRFs digitala hörseltest, Hörseltestaren, på webben och som appar. Webb sidan hörseltestaren.se är nu responsiv, vilket innebär att den är mer flexibel, tillgänglig och användarvänlig. Över 250 000 personer har testat sin hörsel med HRFs gör-det-självt-test sedan starten.

Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

Precis som tidigare år samlade förbundet in statistik från hörselvården om utprovning av hörapparater och hörselimplantat samt om avgifter och andra hörhjälpmedel. Syftet är att följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera uppgifter om hörselvården i hela landet på Hörsellinjen.se.

Under årets första månader sammanställdes fyra enkäter om habiliteringsinsatser för barn och unga som HRF genomförde hösten 2015. Sammanställningen, tillsammans med en historik över utvecklingen de senaste 30 åren, rapporterades till förbundsstyrelsen i april. Resultatet visar generellt på en fortsatt nedmontering av stödet till barn och unga, liksom på stora skillnader i stöd beroende på var man bor.

HRF fortsatte under året arbeta för att få bort de system med hörselcheckar som finns inom hörselvården i Stockholms läns landsting och Region Skåne. En viktig framgång kom i slutet av året, då Socialstyrelsen riktade skarp kritik mot "Fritt val av hjälpmedel" i rapporten *Utvärdering och konsekvensanalys av Fritt val av hjälpmedel*. Utvärderingen inleddes 2014, på regeringens uppdrag, och slutsatserna ligger helt i linje med HRFs kritik av Fritt val-systemet.

Regeringen tillsatte 2015 utredningen *Hjälpmedel, teknik och metoder för delaktighet och självbestämmande* (Dir 2015:134). I april 2016 träffade HRF särskilda hjälpmedelsutredaren Gunilla Malmberg och lyfte då en rad viktiga hjälpmedelsfrågor, till exempel avgifter i vården och tillgång till hörapparater och hörhjälpmedel. Vi poängterade särskilt problemen med "Fritt val av hjälpmedel". Slutbetänkande lämnas våren 2017. HRF lämnade även, på begäran, vår syn på Fritt val till Exportrådet vid Danska ambassaden.

Förbundsstyrelsens arbetsgrupp HRF-seniorer, som haft uppdrag att ta fram strategier för hur HRF på olika nivåer kan arbeta för att hörselskadade seniorer ska få det stöd de behöver, lämnade under våren sin rapport "Hörselskadade seniorer i vård- och omsorgsprocessen".

I oktober genomförde förbundet ett seminarium om seniorfrågor dit alla distrikt var inbjudna, 15 distrikt deltog. Under dagen gjordes en genomgång av den nya svenska standarden Kvalitet i omsorg, service och rehabilitering för äldre med omfattande behov i ordinärt och särskilt boende igenom (SS 872500:2015), och diskussion fördes om hur standarden kan användas i det intressepolitiska påverkansarbetet i kommunerna.

Tillgänglighet

Diskrimineringslagen ger i dag alltför lite stöd för hörselskadade, eftersom den hänvisar till hur tillgänglighetsfrågorna är reglerade i andra lagar, till exempel arbetsmiljölagen, skollagen, plan- och bygglagen. Lagarna i sig är inte huvudproblemet, utan de regler och föreskrifter som myndigheter utfärdar för att omsätta lagarna i praktiken. Dessa regelverk är mycket bristfälliga när det gäller hörselskadades tillgänglighetsbehov, vilket HRF länge har påtalat i olika sammanhang.

Arbetet för att sprida kunskap om och driva krav på en bättre ljudmiljö och förbättrad tillgänglighet var intensivt under året. Genom att delta i samråd med Boverket, fanns möjlighet att driva på i frågor som rör byggd miljö och lokaler, liksom kommunernas ansvar för arbetet med Enkelt avhjälpna hinder, HIN.

Den 11 november genomförde HRF, i samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM), en kunskapsdag om behovet av kraftigt förbättrad ljudmiljö i skola och förskola. Syftet med dagen var att öka kunskapen om ljudmiljöns betydelse för lärandet, inspirera och ge verktyg till att kunna arbeta vidare med frågorna på hemmaplan.

Under 2016 slutförde Arbetsmiljöverket den satsning på skolinspektioner som inleddes året innan. Sammanlagt inspekterades 30 procent av landets skolor, vilket innebär cirka 2 200 inspektioner. HRF begärde att få slumpvist utvalda inspektionsprotokoll, totalt 653. I hela 315 av dessa, det vill säga 48 procent, fanns någon form av bullerrelaterad anmärk-

ning, en uppgift som sedan refererats i sammanhang där HRF uppmärksammat skolans ljudmiljö.

Medieutbudet växer, inte minst på webben, men textning och andra tillgänglighetsåtgärder fortsätter att släpa efter. Under året agerade HRF genom skrivelser, remissvar och i personliga möten på olika plan och i många olika forum för att rätten till textning och god hörbarhet ska uppmärksammas och utökas.

Tack vare HRFs påverkansarbete visas i dag i stort sett alla svenska filmer textade på bio. Undantaget är familjefilmer som dubbats till svenska. I december 2016 tog HRF därför kontakt med större filmbolag och uppmanade dem att börja texta sina familjefilmer. Ett av bolagen lovade börja texta, övriga lovade arbeta med frågan.

Under året lyckades HRF få Viasat att texta cirka tolv timmar per dygn av sändningarna från sommar-OS i Rio de Janeiro.

Våren 2016, efter flera utredningar om tolktjänsten sedan år 2010, lämnade regeringskansliet ett förslag på ny lag för tolkservice. Men *Tolktjänst för vardagstolkning*, DS 2016:7, var en besvikelse, eftersom förslagen visade sig helt sakna ett användarperspektiv. Landstingen skulle fortsättningsvis vara huvudmän för vardagstolkning och något förslag om samlat nationellt huvudmannaskap för tolktjänst i Sverige fanns inte. I ett gemensamt remissvar tillsammans med Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) konstaterade vi att förslaget är en förolämpning mot landets alla tolkanvändare. HRF och SDR uppmanade regeringen att skrota att förslaget i sin helhet.

I december träffade HRF sekretariatet för den av regeringen tillsatta *Skolkommissionen*. Vårt syfte med samtalet var att via sekretariatet uppmärksamma kommissionen på hörselskadegruppens specifika behov i skolan, så att kommissionen i sin rapport till regeringen lämnar förslag på sådana konkreta åtgärder som förbättrar hörselskadegruppens situation i skolan.

Våren 2016 hotades hörselklasserna vid Solanderskolan i Piteå kommun av nedläggning, av besparingsskäl. HRF och Unga Hörselskadade (UH) protesterade i en gemensam skrivelse till kommunen. Kritiken fick stor uppmärksamhet i massmedia och inom loppet av några veckor drogs förslaget tillbaka.

En stark organisation i utveckling

Under året arbetade förbundet för att på olika sätt stärka och stödja distrikt och föreningar. Vi drev HRFs intressefrågor om hörselvård, ljudmiljö samt syn- och hörselinstruktörer i nära samverkan med distrikt och föreningar. Vi lämnade konkreta råd och gav svar på en mängd olika mail- och telefonfrågor.

I maj fick HRFs föreningar och distrikt var sin e-postadress på HRFs domän, hrf.se, i enlighet med beslut av kongressen. Ansvarig för e-postadressen är postmottagaren i respektive förening/distrikt.

I december genomfördes en uppskattad ordförandekurs för HRFs föreningar och distrikt. De 24 deltagarna fick fördjupad kunskap om HRFs organisation, värdegrund, intressepolitiska program och arbete, samt om opinionsarbete.

I april 2016 deltog representanter från HRFs förbundsstyrelse vid årsmöte för European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) i Paris. I juni närvarade HRF när International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH) hade kongress respektive *Biennal General Meeting* (vartannatårsmöte i Washington. HRFs deltog även när Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade årsmöte/temadagar, kanslichefsmöte

respektive ledarmöte. Årsmöte och temadagarna arrangerades av Heyrnarhjälp från Färöarna.

HRF genomför utvecklingssamarbete med partners i utvecklingsländer genom MyRight med stöd av Sida. Under 2016 startade HRF ett nytt projektsamarbete (2016-2017) med den nya hörselskadeföreningen ASHICO (Asociación de Hipoacúsicos Cochabamba). Den har bildats av hörselskadade ungdomar som har lämnat vår tidigare samarbetspartner, föräldraföreningen APANH (Asociación de Padres y Amigos de Niños Hipoacúsicos). Projektet syftar till att stärka föreningen för att förbättra hörselskadades levnadsvillkor i Bolivia.

Viktiga förhållanden

HRF Hörteknik AB är ett aktiebolag som ägs till 100 procent av HRF. Bolaget är en auktoriserad klinik, samt har försäljning av hjälpmedel. Ersättningssystemet i Stockholms läns landsting medför att det är svårt att få finansieringen att gå ihop.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Vår insamlingsverksamhet har haft en positiv utveckling, vilket har varit grunden för HRFs verksamhet, tillsammans med de arv som HRF får. Det ekonomiska utfallet visar att HRF har en bra ekonomisk stabilitet. För 2016 var det ett minus, vilket låg helt i linje med budget, och medlen för att täcka underskottet tas från ändamålsbestämda medel.

Vad gäller finansiering är det en osäkerhetsfaktor att vi ser en negativ nedgång i antalet medlemmar.

HRFs intressepolitiska arbete förhåller sig hela tiden till den aktuella samhällsutvecklingen, men även där är framtiden oklar, inte minst när det gäller vad som kommer att hända inom svensk hörselvård. Denna fråga är under kontinuerlig bevakning.

Forskning och utveckling

HRF stödjer hörselforskningen via stiftelsen Hörselforskningsfonden, som årligen fördelar medel till teknisk, medicinsk och beteendevetenskaplig forskning. Under 2016 beviljade fondens styrelse anslag på sammanlagt 1 400 000 kronor tio forskningsprojekt.

Konferensen Hörselforskning 2016 anordnades i samband med HRFs kongress, och hade samma tema som kongressen – ”Stark, synlig och hörselsmart”. Det var den femte forskningskonferensen som anordnades av HRF tillsammans med Hörselforskningsfonden. Drygt 400 deltagare samlades i Linköping för att lyssna på ledande forskare inom den svenska hörselforskningen.

Stora Hörselpriset delades ut för tredje gången och tilldelades professor emeritus Stig Arlinger, Linköpings universitet. Han tilldelades priset för ”hans banbrytande insatser för hörselskadade genom utveckling av ny hörteknik, i synnerhet den första digitala hörapparat, samt nydanande forskning om hörseldiagnostik – begåvad med en tvärvetenskaplig nyfikenhet som har inspirerat såväl hörselvårdspersonal som forskare”.

Forskningsinstitutet Hörselbron är ett aktiebolag som ägs till 100 procent av HRF. Hörselbron ska vara en objektiv och neutral resurs tillgänglig för alla intressenter inom hörsel. Hörselbrons kärnverksamhet är forskning, metod och teknikutveckling. Affärsidén för bolaget är att erbjuda bra tjänster och kompetens inom hörselområdet.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika, som är en samarbetsorganisation med sex svenska riksförbund från funktionshinderrörelsen. Federationens fokus är mänskliga rättigheter. Medlemsförbund, utöver HRF, är Neuroförbundet, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU), Synskadades Riksförbund (SRF), Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) samt Sveriges Dövas Riksförbund (SDR).

Samverkan med andra organisationer

HRF var under året representerat i åtta andra organisationer.

Vi fortsatte samarbetet i Ordförandegruppen, med de övriga hörselskade- och dövförbunden: Barnplantorna, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH) och Vuxendöva i Sverige (ViS). Under året har framför allt tolk- och skolfrågan stått på dagordningen.

HRF har styrelsrepresentation i Stiftelsen Svenska Kommittén för Rehabilitering (SVCR). SVCR ger årligen ett anslag som har varit betydelsefullt och gett möjlighet att genomföra olika verksamheter.

Förbundet var bland annat också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS), som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området samt andra branschorganisationer.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade, precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade(UH). UH var adjungerade till förbundsstyrelsen, men hade inte möjlighet att närvara vid alla möten, HRF hade en representant i UHs styrelse.

Utöver det sedvanliga stödet gick förbundet in med stöd till UHs medverkan i Almedalen. UHs "Slingpatrullen" besökte och bedömde 106 olika arrangemang, av dem hade 47 procent teleslinga, 27 procent hade teckenspråkstolk och tre stycken hade skrivtolk. Jämförande resultat över en flerårsperiod visar att utvecklingen går mycket långsamt, i det närmaste ingen ökning alls.

Användning av finansiella instrument

Hörselskadades Riksförbund (HRF) väljer från fall till fall om gåvor i form av fonder eller aktier ska säljas direkt eller vara kvar som långsiktig placering. Primärt arbetar HRF med ränteplaceringar. Då fonder eller aktier behålls arbetar förbundet efter den policy som finns på hemsidan.

Icke-finansiella upplysningar

HRF har kollektivavtal och arbetar kontinuerligt med anställnings- och arbetsvillkor. Som komplement till kollektivavtalet finns tjänstemannareglemente och omfattande personalinformation. Löpande arbetar HRF med frågor som rör jämställdhet, föräldraledighet, arbetsmiljö, rehabilitering och kompetensutveckling.

HRFs värdegrund, som antogs av kongressen 2016, samt förbundets sponsringspolicy ger vägledning vid val av samarbetspartners och leverantörer.

Vid årsskiftet gick generalsekreteraren Hans Ericson i pension, och ny generalsekreterare är Carl von Essen. Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

Eget kapital

Koncernen

2016-12-31

	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl. årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	7 376	18 114	25 748
Årets resultat			-5 542	-5 542
<i>Förändringar direkt mot eget kapital</i>				
Ändamålsbestämt av styrelsen		-5 706	5 706	-
Vid årets utgång	258	1 670	18 279	20 207

Förbundet

2016-12-31

	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl. årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	7 376	17 328	24 962
Årets resultat			-5 706	-5 706
<i>Förändringar direkt mot eget kapital</i>				
Ändamålsbestämt av styrelsen		-5 706	5 706	-
Vid årets utgång	258	1 670	17 328	19 256

Övrig information

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har följande 90-kontonummer: plusgiro 90 00 73-8 och 90 03 14-6 samt bankgiro 900-0738.

Webb: www.hrf.se

Resultat- och balansräkning

Resultaträkning - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 441	2 397
Gåvor	2	43 310	45 282
Bidrag	2	9 128	8 836
Fonder		2 522	1 611
Övriga intäkter	3	9 271	7 274
Summa verksamhetsintäkter		66 672	65 400
Verksamhetskostnader			
Handelsvaror		-1 282	-1 215
Övriga externa kostnader	4	-34 875	-30 739
Personalkostnader	5	-35 072	-33 853
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-928	-692
Summa verksamhetskostnader	6	-72 157	-66 499
Verksamhetsresultat		-5 485	-1 099
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		55	79
Räntekostnader och liknande resultatposter		-29	-1
Resultat efter finansiella poster		-5 459	-1 021
Resultat före skatt		-5 459	-1 021
Skatt på årets resultat	7	-83	-33
Årets resultat		-5 542	-1 054

Balansräkning - koncernen

Belopp i tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	805	–
		805	–
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	844	566
		844	566
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		1	1
Summa anläggningstillgångar		1 650	567
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Profilprodukter/hörhjälpmedel	12	309	294
Gåvomaterial		778	697
		1 087	991
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 730	808
Övriga fordringar		1 018	3 011
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	1 114	1 512
		3 862	5 331
Kortfristiga placeringar		5 630	3 559
Kassa och bank			
Kassa och bank		18 710	25 157
		18 710	25 157
Summa omsättningstillgångar		29 289	35 038
SUMMA TILLGÅNGAR		30 939	35 605

Balansräkning - koncernen

Belopp i tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		1 670	7 376
Balanserat resultat inkl årets resultat		18 279	18 114
Summa eget kapital		20 207	25 748
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 853	2 634
Aktuell skatteskuld		–	44
Övriga skulder		2 747	1 787
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	6 132	5 392
		10 732	9 857
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		30 939	35 605

Kassaflödesanalys - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	-5 459	-1 021
Justering poster som inte ingår i kassaflödet; avskrivningar		928	692
		<u>-4 531</u>	<u>-329</u>
Betald inkomstskatt		<u>-127</u>	<u>-33</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		-4 658	-362
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		-96	-306
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		1 470	-541
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		<u>919</u>	<u>978</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>-2 365</u>	<u>-231</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-951	-333
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		-1 060	-
Förvärv av finansiella tillgångar		<u>-2 071</u>	<u>-705</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-4 082</u>	<u>-1 038</u>
Årets kassaflöde		-6 447	-1 269
Likvida medel vid årets början		25 157	26 426
Likvida medel vid årets slut	17	18 710	25 157

Resultaträkning - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 441	2 397
Gåvor	2	43 310	45 282
Bidrag	2	9 128	8 836
Fonder		2 522	1 611
Övriga intäkter	3	4 289	3 243
Summa verksamhetsintäkter		61 690	61 369
Verksamhetskostnader			
Övriga externa kostnader	4	-34 116	-30 600
Personalkostnader	5	-32 420	-31 385
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-915	-687
Summa verksamhetskostnader	6	-67 451	-62 672
Verksamhetsresultat		-5 761	-1 303
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		55	79
Resultat efter finansiella poster		-5 706	-1 224
Årets resultat		-5 706	-1 224

Balansräkning - Förbundet

Belopp i tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	805	–
		805	–
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	808	561
		808	561
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	10	750	750
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		751	751
Summa anläggningstillgångar		2 364	1 312
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Gåvomaterial	12	778	697
Profilprodukter		230	205
		1 008	902
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		446	295
Övriga fordringar		885	2 879
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	994	1 497
		2 325	4 671
Kortfristiga placeringar		5 630	3 559
Kassa och bank			
Kassa och bank		15 814	22 616
		15 814	22 616
Summa omsättningstillgångar		24 777	31 748
SUMMA TILLGÅNGAR		27 141	33 060

Balansräkning - Förbundet

Belopp i tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		1 670	7 376
Balanserat resultat		23 034	18 552
Årets resultat		-5 706	-1 224
		19 256	24 962
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 568	2 459
Övriga skulder		2 072	1 521
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	4 245	4 118
		7 885	8 098
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		27 141	33 060

Kassaflödesanalys - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>		<i>2016</i>	<i>2015</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	-5 706	-1 224
Justering poster som inte ingår i kassaflödet; avskrivningar		<u>915</u>	<u>687</u>
		-4 791	-537
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital			
		-4 791	-537
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		-106	-307
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		2 346	-712
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		<u>-213</u>	<u>515</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>-2 764</u>	<u>-1 041</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-907	-333
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		-1 060	–
Förvärv av finansiella tillgångar		<u>-2 071</u>	<u>-705</u>
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-4 038</u>	<u>-1 038</u>
Årets kassaflöde			
Likvida medel vid årets början		<u>22 616</u>	<u>24 695</u>
Likvida medel vid årets slut	17	<u>15 814</u>	<u>22 616</u>

Noter

Belopp i tkr om inget annat anges

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Förbundet tillämpar samma redovisningsprinciper som koncernen om inget annat anges nedan.

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med tidigare år.

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Tillgångar

Immateriella tillgångar

Vid redovisning av utgifter för utveckling tillämpas aktiveringsmodellen. Det innebär att utgifter som uppkommit under utvecklingsfasen redovisas som tillgång när samtliga nedanstående förutsättningar är uppfyllda:

- Det är tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella anläggningstillgången så att den kan användas eller säljas.
- Avsikten är att färdigställa den immateriella anläggningstillgången och att använda eller sälja den.
- Förutsättningar finns för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- Det är sannolikt att den immateriella anläggningstillgången kommer att generera framtida ekonomiska fördelar.
- Det finns erforderliga och adekvata tekniska, ekonomiska och andra resurser för att fullfölja utvecklingen och för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- De utgifter som är hänförliga till den immateriella anläggningstillgången kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Förvärvade immateriella tillgångar

IT relaterade utvecklingskostnader

Nyttjandeperiod

3 år

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår förutom inköpspriset även utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod eftersom det återspeglar den förväntade förbrukningen av tillgångens framtida ekonomiska fördelar. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Inventarier, verktyg och installationer

Datorer m.m.

Nyttjandeperiod

5 år

3 år

Leasing

Operationella leasingavtal

Leasingavgifterna enligt operationella leasingavtal, inklusive första förhöjd hyra men exklusive utgifter för tjänster som försäkring och underhåll, redovisas som intäkt linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret är upptaget till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Därvid har inkuransrisk beaktats. Anskaffningsvärdet beräknas enligt först in- först ut- principen.

I anskaffningsvärdet ingår förutom utgifter för inköp även utgifter för att bringa varorna till deras aktuella plats och skick.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas i enlighet med kapitel 11 (Finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet) i BFNAR 2012:1.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld tas upp i balansräkningen när företaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part och företaget inte längre har kontroll över den finansiella tillgången. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts eller upphört.

Värdering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Kundfordringar och övriga fordringar som utgör omsättningstillgångar värderas individuellt till det belopp som beräknas inflyta.

Finansiella anläggningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar och med tillägg för eventuella uppskrivningar.

Räntebärande finansiella tillgångar värderas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden.

Vid värdering till lägsta värdets princip respektive vid bedömning av nedskrivningsbehov anses företagets finansiella instrument som innehas för riskspridning ingå i en värdepappersportfölj och värderas därför som en post.

Ersättningar till anställda

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning

Klassificering

Planer för ersättningar efter avslutad anställning klassificeras som antingen avgiftsbestämda eller förmånsbestämda.

Vid avgiftsbestämda planer betalas fastställda avgifter till ett annat företag, normalt ett försäkringsföretag, och företaget har inte längre någon förpliktelse till den anställda när avgiften är betald. Storleken på den anställdes ersättningar efter avslutad anställning är beroende av de avgifter som har betalats och den kapitalavkastning som avgifterna ger.

Vid förmånsbestämda planer har företaget en förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Företaget bär i allt väsentligt dels risken att ersättningarna kommer att bli högre än förväntat (aktuariell risk), dels risken att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna (investeringsrisk). Investeringsrisk föreligger även om tillgångarna är överförda till ett annat företag.

Avgiftsbestämda planer

Avgifterna för avgiftsbestämda planer redovisas som kostnad. Obetalda avgifter redovisas som skuld.

Förmånsbestämda planer

Företag har valt att tillämpa de förenklingsregler som finns i BFNAR 2012:1.

Planer för vilka pensionspremier betalas redovisas som avgiftsbestämda vilket innebär att avgifterna kostnadsförs i resultaträkningen.

Ändamålsbestämda medel

I posten Ändamålsbestämda medel i eget kapital redovisas ännu inte förbrukade gåvor och andra ändamålsbestämda medel.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse är:

- En möjlig förpliktelse som till följd av inträffade händelser och vars förekomst endast kommer att bekräftas av en eller flera osäkra framtida händelser, som inte helt ligger inom företagets kontroll, inträffar eller uteblir, eller
- En befintlig förpliktelse till följd av inträffade händelser, men som inte redovisas som skuld eller avsättning eftersom det inte är sannolikt att ett utflöde av resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen eller förpliktelsens storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet.

Eventualförpliktelser är en sammanfattande beteckning för sådana garantier, ekonomiska åtaganden och eventuella förpliktelser som inte tas upp i balansräkningen.

Intäkter

Det inflöde av ekonomiska fördelar som företaget erhållit eller kommer att erhålla för egen räkning redovisas som intäkt. Intäkter värderas till verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för rabatter.

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar den del som avser medlemskap i organisationen. Medlemsavgifter redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäktsredovisas över den tidsperiod som avses.

Gåvor och bidrag

En transaktion i vilken organisationen tar emot en tillgång eller en tjänst som har ett värde utan att ge tillbaka motsvarande värde i utbyte är en gåva eller ett erhållit bidrag. Om tillgången eller tjänsten erhålls därför att organisationen uppfyllt eller kommer att uppfylla vissa villkor och om organisationen har en skyldighet att återbetala till motparten om villkoren inte uppfylls, är det ett erhållit bidrag. Är det inget bidrag är det en gåva.

Gåvor

Gåvor redovisas som huvudregel som intäkt när de erhålls.

Gåvor värderas som huvudregel till verkligt värde.

Bidrag

Erhållna bidrag värderas till det verkliga värdet av den tillgång som organisationen fått eller kommer att få.

Koncernredovisning

Dotterföretag

Dotterföretag är företag i vilka Förbundet direkt eller indirekt innehar mer än 50 % av röstetallet eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande. Bestämmande inflytande innebär en rätt att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar. Redovisningen av rörelseförvärv bygger på enhetssynen. Det innebär att förvärvsanalysen upprättas per den tidpunkt då förvärvaren får bestämmande inflytande. Från och med denna tidpunkt ses förvärvaren och den förvärvade enheten som en redovisningsenhet. Tillämpningen av enhetssynen innebär vidare att alla tillgångar (inklusive goodwill) och skulder samt intäkter och kostnader medräknas i sin helhet även för delägda dotterföretag.

Anskaffningsvärdet för dotterföretag beräknas till summan av verkligt värde vid förvärvstidpunkten för erlagda tillgångar med tillägg av uppkomna och övertagna skulder samt emitterade eget kapitalinstrument, utgifter som är direkt hänförliga till rörelseförvärvet samt eventuell tilläggsköpeskilling. I förvärvsanalysen fastställs det verkliga värdet, med några undantag, vid förvärvstidpunkten av förvärvade identifierbara tillgångar och övertagna skulder samt minoritetsintresse. Minoritetsintresse värderas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Från och med förvärvstidpunkten inkluderas i koncernredovisningen det förvärvade företagets intäkter och kostnader, identifierbara tillgångar och skulder liksom eventuell uppkommen goodwill eller negativ goodwill.

Redovisningsprinciper i Förbundet

Redovisningsprinciperna i Förbundet överensstämmer med de ovan angivna redovisningsprinciperna i koncernredovisningen.

Not 2 Insamlade medel

<i>Gåvor som redovisats som intäkt</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
<i>Koncernen</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	43 310	45 282
Summa insamlade medel	43 310	45 282
Offentliga bidrag:		
Staten	9 128	8 836
Summa offentliga bidrag	9 128	8 836
<i>Förbundet</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	43 310	45 282
Summa insamlade medel	43 310	45 282
Offentliga bidrag:		
Staten	9 128	8 836
Summa offentliga bidrag	9 128	8 836

Not 3 Övriga intäkter

	<i>2016</i>	<i>2015</i>
<i>Koncernen</i>		
Deltagaravgift	939	24
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	7 364	6 281
Arvfondsbidrag	–	214
Övriga bidrag	968	755
	9 271	7 274
<i>Förbundet</i>		
Deltagaravgift	785	24
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	2 536	2 250
Arvfondsbidrag	–	214
Övriga bidrag	968	755
	4 289	3 243

Not 4 Övriga externa kostnader

	<i>2016</i>	<i>2015</i>
<i>Koncernen</i>		
Lokalkostnader	-4 670	-4 670
Kontorsmaterial/trycksaker	-996	-1 435
Porto/telekostnader	-3 613	-3 763
Tryckkostnader	-1 378	-1 114
Konsultkostnader	-6 466	-5 913
Konferenskostnader	-4 661	-972
Kontorsersättning	-2 185	-2 074
Låmnade bidrag	-1 985	-1 807
Resekostnader	-3 626	-1 761
Annonsering/reklam/PR	-567	-1 967
Övrigt	-4 728	-5 263
	-34 875	-30 739
<i>Förbundet</i>		
Lokalkostnader	-4 650	-4 651
Kontorsmaterial/trycksaker	-991	-1 435
Porto/telekostnader	-3 601	-3 752
Tryckkostnader	-1 336	-1 102
Konsultkostnader	-6 363	-6 749
Konferenskostnader	-4 547	-972
Kontorsersättning	-2 185	-2 074
Låmnade bidrag etc.	-1 985	-1 807
Resekostnader	-3 557	-1 726
Annonsering/reklam/PR	-400	-1 851
Övrigt	-4 501	-4 481
	-34 116	-30 600

Not 5 Anställda, personalkostnader och arvoden till styrelse

Medelantalet anställda	2016	varav män	2015	varav män
Förbundet				
Sverige	62	27%	65	29%
Dotterföretag				
Sverige	3	33%	3	33%
Koncernen totalt	65	27%	68	29%

Redovisning av könsfördelning bland styrelseledamöter och ledande befattningshavare

	2016-12-31 Andel kvinnor	2015-12-31 Andel kvinnor
Förbundet		
Styrelsen	58%	73%
Övriga ledande befattningshavare	25%	40%
Koncernen totalt		
Styrelsen	40%	45%
Övriga ledande befattningshavare	20%	43%

Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader, inklusive pensionskostnader

	2016		2015	
	Löner och ersättningar	Sociala kostnader	Löner och ersättningar	Sociala kostnader
Förbundet	22 968	8 482	21 755	8 619
(varav pensionskostnad)	1)	(1 763)	1)	(2 960)
Dotterföretag	1 725	927	1 594	845
(varav pensionskostnad)		(349)		(339)
Koncernen totalt	24 693	9 409	23 349	9 464
(varav pensionskostnad)	2)	(2 112)	2)	(3 299)

1) Av Förbundets pensionskostnader avser 111 (f.å. 115) generalsekreteraren och styrelse. Förbundets utestående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 4 503 (f.å. 3 806).

2) Av koncernens pensionskostnader avser 404 (f.å.360) generalsekreteraren och företagets ledning avseende 2 (2) personer. Koncernens utestående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 4 503 (f.å. 3 806).

I löner och ersättningar ingår även arvoden till förtroendevalda. Summan ökade 2016 främst på grund av kongressen.

Löner och andra ersättningar fördelade mellan styrelseledamöter, VD m.fl. och övriga anställda

	2016		2015	
	Styrelse och generalsekrete raren	Övriga	Styrelse och generalsekrete raren	Övriga
Förbundet	2 743	20 225	2 722	19 033
Dotterföretag	848	877	784	810
Koncernen totalt	3 591	21 102	3 506	19 843

Avgångsvederlag

Uppsägningstiden från Hörselskadades Riksförbunds sida är 12 månader för Generalsekreteraren. Uppsägningstiden från Forskningsinstitutet Hörselbrons ABs sida är 12 månader för VD.

Not 6 Operationell leasing**Leasingavtal där företaget är leasetagare***Koncern**Framtida minimileaseavgifter avseende icke**uppsägningsbara operationella leasingavtal*

Inom ett år

Mellan ett och fem år

Senare än fem år

2016-12-312015-12-31

1 791

1 739

7 860

9 604

—

—

9 65111 34320162015

Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter

3 461

3 800

*Förbundet**Framtida minimileaseavgifter avseende icke**uppsägningsbara operationella leasingavtal*

Inom ett år

Mellan ett och fem år

Senare än fem år

2016-12-312015-12-31

1 791

1 739

7 860

9 604

—

—

9 65111 34320162015

Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter

3 461

3 800

Den största delen av leasingavgifter avser lokalhyra.

Not 7 Skatt på årets resultat20162015*Koncernen*

Aktuell skattekostnad

-83

-33

-83-33**Avstämning av effektiv skatt**20162015*Koncernen*

Skattemässigt resultat exklusive förbundet 1)

*Procent**Belopp**Procent**Belopp*

376

152

Skatt enligt gällande skattesats för dotterbolagen

22,0%

-83

22,0%

-33

Redovisad effektiv skatt

22,0%

-83

22,0%

-33

1) Förbundet är inget skattesubjekt.

Not 8 Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande2016-12-312015-12-31*Koncernen**Akkumulerade anskaffningsvärden*

Vid årets början

847

847

Nyanskaffning

1 061—

Vid årets slut

1 908

847

Akkumulerade avskrivningar

Vid årets början

-847

-678

Årets avskrivning

-256-169

Vid årets slut

-1 103-847**Redovisat värde vid årets slut**

805

—

2016-12-312015-12-31*Förbundet**Akkumulerade anskaffningsvärden*

Vid årets början

847

847

Nyanskaffningar

1 061—

Vid årets slut

1 908

847

Akkumulerade avskrivningar

Vid årets början

-847

-678

Årets avskrivning

-256-169

Vid årets slut

-1 103-847**Redovisat värde vid årets slut**

805

—

Not 9	Inventarier	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>			
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		10 293	9 960
Nyanskaffningar		953	333
Avyttringar och utrangeringar		-1 260	–
Vid årets slut		9 986	10 293
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>			
Vid årets början		-9 727	-9 204
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar		1 260	–
Årets avskrivning		-675	-523
Vid årets slut		-9 142	-9 727
Redovisat värde vid årets slut		844	566

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Förbundet</i>		
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	10 202	9 869
Nyanskaffningar	908	333
Avyttringar och utrangeringar	-1 260	–
Vid årets slut	9 850	10 202
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-9 641	-9 124
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	1 260	–
Årets avskrivning på anskaffningsvärden	-661	-517
Vid årets slut	-9 042	-9 641
Redovisat värde vid årets slut	808	561

Not 10	Andelar i koncernföretag	2016-12-31	2015-12-31
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		2 055	2 055
Vid årets slut		2 055	2 055
<i>Ackumulerade nedskrivningar</i>			
Vid årets början		-1 305	-1 305
Vid årets slut		-1 305	-1 305
Redovisat värde vid årets slut		750	750

Spec av förbundets innehav av andelar i koncernföretag

			2016-12-31	2015-12-31
Dotterföretag / Org nr / Säte	Antal andelar	Andel i % i)	Redovisat värde	Redovisat värde
HRF Hört teknik AB, 556331-7634, Stockholm	30 000	100,0	300	300
Forskningsinstitutet Hörselbron AB, Stockholm	500	100,0	450	450
			750	750

i) Ägarandelen av kapitalet avses, vilket även överensstämmer med andelen av rösterna för totalt antal aktier.

Not 11 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>		
Akkumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början (Stiftelsen Rikstolktjänst)	1	1
Vid årets slut	1	1
<i>Förbundet</i>		
Akkumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början	1	1
Vid årets slut	1	1

Not 12 Varulager m m

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>		
Varulager profilprodukter/hörhjälpmedel	309	294
Varulager gåvomaterial	778	697
	1 087	991
<i>Förbundet</i>		
Varulager profilprodukter	230	205
Varulager gåvomaterial	778	697
	1 008	902

Not 13 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>		
Förutbetalda hyror	543	872
Övriga poster	571	640
	1 114	1 512
<i>Förbundet</i>		
Förutbetalda hyror	538	853
Övriga poster	456	644
	994	1 497

Not 14 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>		
Upplupna löner	727	769
Semesterlöner	1 264	1 187
Upplupna socialaavgifter	1 294	1 477
Upplupen komptid	743	663
Övriga interimsskulder	1 787	1 154
Reserverade medel		
JPs Kulturfond	146	–
SIH	12	7
Carl Schmidts fond	20	–
HRF Gotland distrikt/förening	4	–
Bolivia	135	135
Övriga poster	–	–
Övriga poster	-6 132	-5 392
Summa	6 132	5 392
	6 132	5 392
<i>Förbundet</i>		
Upplupna löner	727	769
Semesterlöner	1 125	1 096
Upplupna sociala avgifter	1 250	1 448
Upplupen komptid	743	663
Övriga interimsskulder	83	–
Reserverade medel		
Bolivia	135	135
SIH	12	7
Carl Schmidts fond	20	–
HRF Gotland distrikt/förening	4	–
JPs Kulturfond	146	–
	4 245	4 118

Not 15 Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen och Förbundet</i>		
Ställda säkerheter	Inga	Inga
<i>Koncernen och Förbundet</i>		
Eventualförpliktelser		
Garantiåtaganden, PRI, 2% av pensionsskulden	450	413

Not 16 Betalda räntor och erhållen utdelning

	2016	2015
<i>Koncernen</i>		
Erhållen utdelning	2 522	1 611
Erhållen ränta	10	59
	2016	2015
<i>Förbundet</i>		
Erhållen utdelning	2 522	1 611
Erhållen ränta	10	59

Not 17 Likvida medel

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Koncernen</i>		
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>		
Banktillgodohavanden	18 710	25 157
	18 710	25 157
	2016-12-31	2015-12-31
<i>Förbundet</i>		
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>		
Banktillgodohavanden	15 814	22 616
	15 814	22 616

Ovanstående poster har klassificerats som likvida medel med utgångspunkten att:

- De har en obetydlig risk för värdefluktuationer.
- De kan lätt omvandlas till kassamedel.
- De har en löptid om högst 3 månader från anskaffningstidpunkten.

Not 18 Koncernuppgifter*Inköp och försäljning inom koncernen*

Av företagets totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 2% (2%) av inköpen och 0% (0%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som koncernen tillhör.

Av förbundets totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 3% (3%) av inköpen och 1% (1%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som företaget tillhör.

Not 19 Nyckeltalsdefinitioner

Balansomslutning: Totala tillgångar

Soliditet: Totalt eget kapital / Totala tillgångar

Fritt kapital / totala kostnader

Stockholm 2017- 05-03

Mattias Lundekvam
förbundsordförande

Jonas Sahlberg
kassör

Susanna Ahlström

Carina Albertsson

Eva Blomquist

Jan Fryklund

Susanne Gärtner

Eivor Johansson

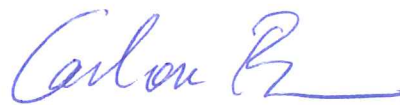
Lena Thorén

Sune Wadenheim

Agneta Österman

Carl von Essen
generalsekreterare

Vår revisionsberättelse har lämnats 2017- 05-09

KPMG AB

Mikael Käll
auktoriserad revisor

Arne Andersson

Birgitta Tell

Revisionsberättelse

Till kongressen i Hörselskadades Riksförbund, org. nr 802004-4510

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för Hörselskadades Riksförbund för år 2016. Föreningens årsredovisning och koncernredovisning ingår på sidorna 37-67 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen och koncernredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderföreningens och koncernens finansiella ställning per den 31 december 2016 och av dessas finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten Den auktoriserade revisorns ansvar samt Den förtroendevalda revisorns ansvar.

Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisorssed i Sverige. Vi som auktoriserad revisor har fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen

Det är styrelsen som har ansvaret för den andra informationen. Den andra informationen består av verksamhetsberättelsen (men innefattar inte årsredovisningen och koncernredovisningen och vår revisionsberättelse avseende dessa).

Vårt uttalande avseende årsredovisningen och koncernredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen och koncernredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Den auktoriserade revisorns ansvar

Vi har att utföra revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

M

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.
 - utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
 - inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.
- Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Den förtroendevalda revisorns ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen och koncernredovisningen ger en rättvisande bild av föreningens resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt stadgar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Hörselskadades Riksförbund för år 2016.

Vi tillstyrker att kongressen beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisorssed i Sverige. Vi som auktoriserad revisor har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

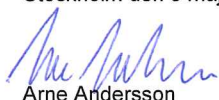
Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder den auktoriserade revisorn professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på den auktoriserade revisorns professionella bedömning och övriga valda revisorers bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Stockholm den 9 maj 2017

Arne Andersson

Förtroendevald revisor

Birgitta Tell

Förtroendevald revisor

KPMG AB

Mikael Käll

Auktoriserad revisor